

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1921.

Andra kammaren.

Nr 32.

Fredagen den 22 april.

Kl. 2 e. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande april.

§ 2.

Herr statsrådet *Elmquist* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 352, med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Ordet lämnades härefter till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet *Elmquist*, som anförde: Herr förste vice talman, mina herrar! Med kammarens tillstånd har herr *Sävström* till mig framställt följande spörsmål: *Svar å interpellation.*

»Kunna åtgärder från herr statsrådets sida förväntas för att förebygga sådana följder av formuleringen av övergångsstadgandena till lag mot oskäligen hyresstegring, att läroanstalter och föreningar i ideellt syfte icke berövas dem nu disponerade, förhyrda lokaler.»

Till svar härå får jag anföra följande:

Enligt övergångsstadgandet i redan nu gällande lag med vissa ändrade bestämmelser mot oskäligen hyresstegring m. m. skola verkningarna av lagens bestämmelser om hyresreglering och uppsägning, vad angår andra lokaler än bostadslägenheter, icke sträcka sig längre än till den 1 oktober innevarande år. Det förslag till ny lag i ämnet, som Kungl. Maj:t i dag framlagt för riksdagen, innefattar ingen ändring i dessa bestämmelser. Vid bifall till detta förslag komma sålunda, i likhet med vad fallet är i nu gällande

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 32.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

hyresstegringslag, uppsägningsrätten och hyresprisbildningen, i vad de avse tiden från och med den 1 oktober i år, att lämnas fria beträffande bl. a. skollokaler och lägenheter, som upplåtits till föreningar med ideellt syfte, för såvitt icke lokalerna åtminstone delvis uthyrt till bostad. De skäl, som föranlett Kungl. Maj:tt att i förevarande spörsmål intaga denna ståndpunkt, hava av chefen för justitiedepartementet närmare utvecklats i det till nämnda proposition fogade utdraget av statsrådsprotokollet den 1 innevarande april, och får jag såsom svar på den framställda interpellationen hänvisa till, vad sålunda blivit anfört, ävensom till vad socialstyrelsen i ett till propositionen likaledes fogat utlåtande angående förevarande lagstiftning yttrat rörande dess tillämpning på skollokaler.

Bland de skäl, som sålunda anförts mot att ånyo göra lagens bestämmelser angående hyresreglering och uppsägning tillämpliga på andra lokaler än bostadslägenheter, torde det viktigaste vara, att uppsägning till den 1 oktober i år, vilken enligt redan nu gällande lag kunnat med laga verkan obehindrat företagas, därigenom skulle förklaras ogiltig. Hade hyresvärderna i sådant fall efter verkställd uppsägning uthyrt en lokal till ny hyresgäst, skulle dennes rätt allvarligt kränkas genom en sådan lagstiftningsåtgärd. Den nye hyresgästen lär väl nämligen, i förlitande på sitt sålunda träffade avtal, i regel hava uppsagt förut gällande avtal om annan lägenhet. Han skulle följaktligen, om det nya avtalet genom en tvångsåtgärd från lagstiftarens sida hävdades, kunna iråka en situation, som för honom vore minst lika brydsam som den, man för den förutvarande hyresgästens vidkommande velat förebygga.

Vidare har framhållits, att ej blott skolor utan även åtskilliga andra institutioner med måhända lika stort fog som skolorna skulle kunna göra anspråk på att till skydd för sitt lokalbehov få åberopa ifrågavarande lagbestämmelser och att betänkligheterna mot en ändring i sådan riktning i lagen måste vinna i styrka, i samma mån som åtgärden erhöle större praktisk räckvidd. Skulle man nämligen nu lagstadga om giltigheten av uppsägning beträffande vissa kategorier av lägenheter, fordrades givetvis, att dessa lägenheter kunde på förhand med den största noggrannhet angivas. Socialstyrelsen har påpekat, att det redan vore förenat med svårigheter att fastslå, vilka skolor som borde åsyftas i de ifrågasatta lagstadgandena. Än större svårigheter skulle självfallet uppstå, om stadgandena utsträcktes att gälla föreningar med ideellt syfte, då ju stora grupper av sammanslutningar driva ekonomisk verksamhet, men tillika måste anses i högre eller lägre grad fullfölja ideella syften. Vid sådant förhållande kunde knappast någon skarp gräns uppdragas mellan å ena sidan sådana lägenheter, som i full utsträckning hemföle under lagen, och å andra sidan sådana, som vore fria. Följden bleve en vitt utbredd osäkerhet och, i betraktande av att slitandet av uppkommande tvister måste hänskjutas till allmän domstol, sannolikt en mängd föga tilltalande rättegångar.

Socialstyrelsen har med avseende å skollokaler framhållit vissa

skäl, som tala för att hyresvärdar merendels torde vara ganska angelägna att få behålla skolor såsom hyresgäster, och att risken för uppsägning för deras vidkommande därför ej kunde vara så särdeles stor. Jag finner dessa av socialstyrelsen anförda skäl vara väl grundade. Det lärer sålunda vara föga sannolikt, att en hyresvärd skall kunna med utsikt till ekonomisk fördel uppsäga en skola i syfte att uthyra lokalerna till affärsändamål, eftersom tillgången på affärslokaler på grund av depressionen inom affärslivet redan torde fullt ut svara mot behovet. Likaledes synes det osannolikt, att en hyresvärd skulle finna det med sin fördel förenligt att uthyra lokalerna till bostäder, vilka gemenligen torde betinga relativt lägre hyra än skollokaler, detta så mycket hellre som lokalerna därigenom ånyo automatiskt komme att hemfalla under bestämmelserna om hyresstegring. Och skulle i något enstaka fall en hyresvärd trots allt vilja bli kvitt en skola och sålunda uppsäga densamma till avflyttning för att kunna disponera sin lägenhet på annat sätt, så vågar jag med hänsyn därtill, att tillgången på större, omoderna bostadslägenheter, vilka väl lämpa sig till skollokaler, torde komma att ökas, hålla för mycket sannolikt, att andra hyresvärdar, efter vederbörligt samtycke därtill, skulle ställa sådana till förfogande för skoländamål.

Utöver vad jag nu anført vill jag ytterligare understryka det i nyssnämnda anförande till statsrådsprotokollet gjorda uttalandet, att, ehuru förslag till bestämmelse i hyresstegringslagen i syfte att bereda särskilt skydd för vissa kategorier av hyresgäster, som från och med den 1 oktober i år ej åtnjuta sådant, icke nu framlägges, tanken på dylika åtgärder icke behöver anses definitivt uppgiven. Skulle det nämligen mot förmodan visa sig, att hyresvärdar använde den medgivna friheten i fråga om andra lokaler än bostadslägenheter till att på ett hänsynslöst sätt utnyttja den rådande situationen, måste lagstiftaren enligt min mening taga i allvarligt övervägande att, trots principiella betänkligheter, tillgripa erforderliga skyddsåtgärder av tillbakaverkande natur. Medvetandet om, att dessa företeelser alltjämt följas med synnerlig uppmärksamhet från statsmakternas sida, borde vara en garanti för, att missbruk av den medgivna friheten i fråga om skol- och andra liknande lokaler icke behöver befaras.

Beträffande tvenne av de av interpellanten omnämnda läroanstalterna, nämligen statens högre lärarinneseminarium i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor, är jag slutligen i tillfälle meddela, att för anstalterna betryggande uppgörelse nu blivit träffad med vederbörande hyresvärd.

Härpå yttrade

Herr Sävström: Herr förste vice talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för att herr statsrådet i dag har behagat besvara min interpellation.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Genom hyreslagens bestämmelser hava undervisningsanstalternas lokaler jämställts med kontorslägenheter, och det har visat sig, att en del undervisningsanstalter därigenom kommit i ett bekymmersamt läge. Det är klart, att hyresvärdarna nu söka höja hyresbeloppen, och i en del fall ha de också gjort detta rätt så avsevärt. Värre har det dock ställt sig, då hyresvärdarna ha vägrat varje som helst förnyelse av kontraktet.

Det hade kommit till min kännedom, att en skola här i Stockholm, som herr statsrådet nyss omnämnde, befann sig i en sådan situation, att kontraktet var uppsagt och att skolan hade svårigheter att kunna skaffa en ny lokal. På grund därav framställdes min interpellation. Under hand har emellertid genom regeringens ingripande den förhågan försvunnit, då, som herr statsrådet nämnde, uppgörelse nu har träffats, så att skolan får behålla sin lokal. Vederbörande har för mig uttryckt sin tacksamhet över regeringens ingripande, och jag skall för min del även be att få uttala ett tack till herr statsrådet för detsamma. Jag hoppas, att, om det i fortsättningen skulle visa sig, att andra hyresvärdar uti vissa fall skulle göra på samma sätt som den hyresvärd, det här varit fråga om, regeringen även i sådana fall måtte ingripa, så att hyrorerna för dessa anstalter icke skola behöva springa onödigtvis i höjden.

Då, som sagt, syftet med min interpellation genom regeringens ingripande redan är uppnått, har jag här velat ge uttryck för min tacksamhet för de av regeringen viddagna åtgärderna.

Av det svar, som jag erhållit, förstår jag, att bestämmelser av den art, som jag påfordrat, icke lämpligen kunna införas i lagens övergångsbestämmelser. Vad lagens bestämmelser i övrigt beträffar, blir det kanske tillfälle att senare resonera därom, då nu proposition i ämnet blivit framlagd på riksdagens bord.

§ 4.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet de på kammarens bord liggande motionerna, nr 329, av herr *Lithander*, och nr 330, av herr *Starbäck m. fl.*

§ 5.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 36 samt statsutskottets utlåtanden nr 6 A, 6 B och 58—72.

§ 6.

Härpå föredrogos vart för sig och lades till handlingarna statsutskottets memorial:

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning angående uppförande av folkskolebyggnader i Porjus;

nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställningar angående anslag dels för inköp för telegrafverkets räkning av fastighet i Nyköping, dels ock för tillgodoseende av vattenfallsstyrelsens lokalbehov; och

nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning angående anslag för anläggning av en radiostation för trafik med Amerikas För-
enta stater.

§ 7.

Föredrogos, men blevo ånyo lagda på bordet, bankoutskottets utlåtanden nr 27—29, andra lagutskottets utlåtande nr 22, andra kam-
marens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7 och andra kam-
marens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 10.

§ 8.

Fortsattes den vid kammarens sammanträde nästlidna onsdag avbrutna föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 8 A, angående regleringen av utgifterna under riksstatens för år 1922 åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Punkten 224, angående anslag till populärvetenskapliga föreläsningar.

*Ang.
populärveten-
skapliga före-
läsningar.*

Kungl. Maj:t hade under punkten 225 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till understöd åt anstalter och föreningar, som anordnade populärvetenskapliga föreläsningar, anvisa på extra stat för år 1922 ett reservationsanslag av 450,000 kronor, ävensom medgiva, att av detta anslag finge enligt av Kungl. Maj:t fastställda villkor användas dels högst 35,000 kronor till understöd åt centralbyråer och undantagsvis även åt andra sammanslutningar för förmedling av dylika föreläsningar, dels 3,000 kronor till arvode åt en hos skolöverstyrelsen anställd föreläsningskonsulent, dels högst 3,000 kronor till understöd åt sådana nybildade anstalter och föreningar, vilkas ortsbidrag ej uppginge till 200 kronor, dels ock högst 8,000 kronor till understöd åt vissa anstalter och föreningar för av dem havda resekostnader för föreläsare.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till understöd åt anstalter och föreningar, som anordnade populärvetenskapliga föreläsningar, anvisa på extra stat för år 1922 ett reservationsanslag av 450,000 kronor, ävensom — — — lika med Kungl. Maj:t — — — dels högst 30,000 kronor till understöd åt centralbyråer — — — resekostnader för föreläsare.

Vid punkten var emellertid fogad reservation av herrar *Ollas A. Ericsson, N. A. Nilsson, J. Nilsson* i Skottlandshus, *Widell, Jeansson, Nilsson* i Landeryd, *Erlansson, Westman* och *Norman,*

Ang.
populärveten-
skapliga före-
läsningar.

vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte — — — lika med utskottet — — — ett reservationsanslag av 400,000 kronor, ävensom — — — resekostnader för föreläsare.

(Forts.)

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! För år 1919 fanns till understödande av anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, ett anslagsbelopp av statsmedel å 283,700 kr. För år 1920 fanns ett belopp av 285,000 kr. För år 1921 är beviljat ett anslag å 365,000 kr., och för 1922 begär nu Kungl. Maj:t 450,000 kr. Såsom framgår av dessa siffror har behovet av anslag för befrämjande av denna verksamhet ökat ganska väsentligt under de sista åren.

Inom statsutskottet råder ju icke mer än en mening därom, att denna föreläsningverksamhet är av mycket stor betydelse, särskilt för landsbygden, och därför äro också alla ense om att den bör, så vitt möjligt, understödjas. Det är emellertid klart, att under en tid som denna, när all möjlig sparsamhet måste iakttagas på alla områden, där detta är möjligt, man måste, även om man har den största sympati för denna verksamhet, tillse, huruvida icke det begärda anslaget i någon mån kan inskränkas.

Med utgångspunkt ifrån detta resonemang och den allmänna strävan i fråga om sparsamhet, man måste lägga i dagen i den tid, som vi nu genomleva, ha vi reserver antsett, att anslaget lämpligen borde kunna nedsättas med 50,000 kr. eller sålunda till 400,000 kr.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid utan ber endast att få yrka bifall till reservationen.

Herr andre vice talmannen Nilsson: Herr talman, mina herrar! Man kan nog lägga statsfinansiella synpunkter även på denna fråga, men jag håller före, att de icke böra vara avgörande i denna sak. Var och en, som känner den betydelsefulla uppgift, som den populärvetenskapliga föreläsningverksamheten utför i landet, måste komma till den uppfattningen, att den bör på allt sätt stödjas. Det belopp, som nu skiljer mellan utskottet och reservationen, är icke av större betydelse statsfinansiellt sett, men förhållandet är, som man finner, när man läser Kungl. Maj:ts utredning i detta avseende, att av de föreningar, som sökt anslag för denna verksamhet för år 1920, är det icke mindre än 87 föreläsninganstalter, vilka erhållit understöd för år 1919 och begärt sådant för 1920, men icke erhållit det. Det är uppenbart, att om en gallring skall ske, så att icke alla föreningar, som begära bidrag av staten, skola få det, kommer den att gå ut över de små och svaga föreningarna på landsbygden, och ändock är det på landsbygden, som föreläsningverksamhet har en synnerligt stor uppgift att fylla i konkurrens med sämre danstillställningar och fjärde klassens biografier. Jag tror därför, att det vore synnerligen välbetänt, om man i detta fall icke alltför mycket fäste sig vid den finansiella synpunkten. Ty fördelat på orterna verkar den hjälp, som föreläsningföreningarna erhålla, synnerligen välgörande; och det skulle

vara ytterst beklagligt, om man, när intresset för föreläsningsverksamheten är stort, skulle vidtaga åtgärder, som ledde till att den bleve beskuren.

Ang.
populärveten-
skapliga före-
läsningar.

(Forts.)

Jag anser, att det icke är andra kammaren värdigt att vidtaga besparingar, som skulle kunna få sådana verkningar. Därför anhåller jag, att kammaren måtte bevilja det anslag, som utskottet begärt, och skall således, herr talman, be att få ansluta mig till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Waldén*, *Branting* och *Pehrsson* i Bramstorp.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet *Bergqvist*: Herr talman, mina herrar! I det stora allmänna kultur- och bildningsarbetet i vårt land kan man särskilja två stora organisationsgrupper. Till den ena gruppen höra våra gamla ärevördiga högskolor samt övriga statliga och statsunderstödda skolor och läroanstalter. Dessa beteckna ett äldre skede i kulturutvecklingen hos oss och kunna med en jämförelse från människolivet sägas motsvara medelåldern och kanhända i viss mån även ålderdomen. Vid sidan av denna grupp finnes en annan grupp anstalter för bildning och kultur av yngre datum, vilka växt fram friare och under mindre fasta former. Till denna grupp höra de populärvetenskapliga föreläsningarna, folkbiblioteken och anstalterna för höjande och förädlande av nöjeslivet och stärkandet av folkets andliga och fysiska hälsa. Denna grupp kan närmast jämföras med ungdomen och törhända även i viss mån med barndomen. Den första gruppen har kommit staten så nära, att den erhållit starkare och fastare former, och de funktionärer, som stå i dess tjänst, hava blivit så bundna vid statens försörjningsplikt, att det är svårt för staten att ens i depressionstider här göra några väsentligare inskränkningar. Den senare gruppen återigen, den som representerar det fria folkbildningsarbetet, representerar en verksamhet, vilken staten i viss mån kan känna sig mindre starkt förpliktigad att understödja, eftersom dess funktionärer icke stå till staten i samma tjänareförhållande som den första gruppens.

Det är uppenbart, att i tider av finansiellt tryck, när staten måste se till, att dess utgifter inskränkas, det ligger alltför nära till hands, att beskränkningarna kännbarast komma att träffa den senare gruppen, det fria folkbildningsarbetet. Det händer då alltför lätt, att de fria offervilliga krafter, som där verka, få en stöt, som kan knäcka modet och slå ned intresset, och att därigenom det stora arbetet för landets folkbildning på ett betänkligt sätt blir tillbakasatt.

Till den av mig nu senast berörda gruppen höra de populärvetenskapliga föreläsningarna.

Jag har, såsom här redan påpekats, vid behandlingen i departementet av frågan om anslaget till dessa föreläsningar redan företagit en beskränning av 50,000 kronor. Jag har icke vågat lägga en så extrem ekonomisk synpunkt på detta anslag, att jag ansett mig böra gå ännu längre, ty jag har en livlig övertygelse om, att nu dessa

Ang.
populärveten-
skapliga före-
läsningar.
(Forts.)

föreläsningar äro av den stora betydelse för vårt folk, att den skada man gör genom att här draga till för hårt kan bli sådan, att den icke låter uppväga sig med några penningar.

Föreläsningrörelsen är en av de betydelsefullaste och verkningsfullaste faktorerna i vårt folkbildningsarbete. De populärvetenskapliga föreläsningarna äro ett det bästa medel att sprida kunskaper och väcka intresse för självverksamhet i de vidaste kretsar. De utgöra en förädlande förströelse och äro ägnade att motverka »tråkigheten» på landsbygden och dåliga nöjen. De äro av betydelse *just nu*, då den arbetande klassen beretts bättre tid att tillgodose värden av sin inre människa.

Rörelsen har också landet runt omfattats med ett alldeles enastående intresse. Om man nu icke tillmötesgår dess nya krav, måste man antingen göra slut på åtskilliga av de nybildade föreningarna eller också lägga nya bördor på kommunerna.

Jag skall lämna några upplysningar, som visa, huru rörelsen tillväxt, och med vilket intresse man omfattar densamma, men vilka tillika ådagalägga, huru ofördelaktigt det allt mer och mer ställt sig med understödet från statens sida. Antalet anstalter och föreningar äro i ständig tillväxt. Sistlidna år höllos i Sverige omkring 10,000 föreläsningar. Åhörareantalet har också varit i ständig tillväxt. För att här anföra ett exempel: från det att år 1914 den grupp, i vilken åhörareantalet icke omfattade mer än 100 personer, utgjorde 35 procent av samtliga, så utgör nu denna grupp 46 procent. Den har alltså vuxit med 11 procent under denna tid. De grupper, där åhörarnas antal ligga under detta tal, ha samtidigt sjunkit. Genomsnittsantalet besökande åhörare har varit ungefär 100. År 1911 beviljades anslag till 493 föreningar, 1920 beviljades anslag endast till 553. Antalet föreningar, som kommit i åtnjutande av understöd, hade alltså under de 8 åren icke vuxit med mera än ett 60-tal. År 1920 måste anslag vägras 86 föreningar, delvis gamla och delvis nybildade. Och det understöd, som föreningarna kommit i åtnjutande av, har alltmer förskjutit sig i riktning mot ofördelaktighet för föreningarna på så sätt, att, medan år 1914 staten i genomsnitt bidrog med 42 procent av kostnaderna för de särskilda föreläsningföreningarna, orterna fingo vidkännas en utgift av 58 procent av dessa kostnader, ställde sig saken år 1921 på det sättet, att staten bidrog med endast 30 procent av samtliga omkostnader, under det att orten måste släppa till 70 procent därav.

Föreläsningrörelsen har alltså alltjämt vidgats, intresset har vuxit och behovet blivit större, men samtidigt ha på grund av statsanslagets otillräcklighet och det förändrade prisläget förhållandena blivit mer och mer ogynnsamma, så att en stor del föreningar ej kunnat få något understöd alls, och där understöd beviljats, orterna måst bidra med en allt större andel av kostnaderna.

Det är dessa förhållanden som gjort, att jag icke trots ekonomiska betänkligheter vågat gå längre i nedskärning än jag gjort eller till 450,000 kronor.

Herr Erlansson: Herr vice talman! När det gäller statsutgifter, äro väl alla ense om att inse vikten av sparsamhet i allmänhet. Men när det gäller att tillämpa detta i praktiken, tar det emot, och det är synnerligen svårt att få sparsamhet till stånd. Vilken fråga, som än behandlas här i kammaren, så anföres det alltid särskilt talande skäl för att man just på denna punkt icke kan spara, och så ljuder det inför alla de anslagskrav, som här komma före.

Men i fall man ser saken från litet mera allmänna synpunkter, så nödgas man väl ändå erkänna, att skola vi kunna spara på några punkter, så måste det vara på sådana punkter, som icke äro absolut nödvändiga. Och vilken ställning man än intar till denna föreläsningens verksamhet, så kan man väl ändå medgiva, att detta är ett område, på vilket vi kunna spara, utan att det har så särskilt menliga följder med sig för land och folk. Och jag vill endast erinra om att, även om kammaren antar reservationen, så innebär detta likväl en utökning av förra årets anslag för detta ändamål med icke mindre än 35,000 kronor, under det att utskottet, som tillstyrkt den kungl. propositionen, därmed ökat anslaget sedan i följ med 85,000 kronor. Skillnaden är sålunda 50,000 kronor. Och enligt min mening kan riksdagen spara dem utan att göra någon egentlig skada därmed.

Av dessa skäl ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag tror icke, ifall man har hjärta och sinne för folkbildningen, kammaren bör gå emot detta Kungl. Maj:ts förslag. Det är, som redan anförts, icke mindre än 87 föreningar, som redan äro bildade, vilka icke kunna få anslag, om icke summans storlek utökas. Och detta drabbar då just de svaga föreningarna, de som hava bildats i de bygder, där det hittills saknats dylik verksamhet. Och särskilt för landsbygdens del anser jag, att denna gren av folkbildningsverksamhet är av stor betydelse såsom motgift mot de dåliga nöjestillställningarna och de fjärde klassens biografstyecken, som där ofta förevisas. Man bör vid föreläsningarna få tillfälle att njuta av något mera sunt, något som är mera givande för den stora allmänheten, än vad nu förekommer på många håll, där inga föreläsningföreningar verka.

Jag skall icke upptaga kammarens tid mera, utan vill endast på det kraftigaste understryka behovet av det anslag, utskottet här tillstyrkt, och ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Norman: Herr förste vice talman! Jag nödgas ännu en gång understryka, vad som här förut understrukits och som så ofta uppreplats, nämligen behovet av sparsamhet. Jag vill erinra om att departementschefen förra året, då behovet av sträng återhållsamhet i fråga om statsutgifterna gjorde sig lika starkt gällande som i år, dock fann sig föranlåten att med anledning av de betydande krav, som från skilda håll ställts på statskassan, nedbringa det anslag, skolöverstyrelsen begärt, med 100,000 kronor. Skolöverstyrelsen hade nämligen

Ang.
populärveten-
skapliga före-
läsningar.

(Forts.)

Ang.
populärveten-
skapliga före-
läsningar.
(Forts.)

begärt ett anslag till denna föreläsningsverksamhet på 465,000 kronor, vilket dåvarande departementschefen skar ned med 100,000 kronor eller till 365,000 kronor. I år har skolöverstyrelsen begärt ett anslag av 500,000 kronor, och departementschefen har prutat ned detta anslag till 450,000 kronor eller med 50,000 kronor. Ett bifall till reservationen innebär alltså en nedprutning av vad skolöverstyrelsen begärt med alldeles samma belopp, varmed departementschefen själv förra året nedprutade anslaget.

Det är alldeles givet — det erkänner jag villigt — att detta är ett anslag av mycket stor betydelse. Men jag kan dock icke underlåta att i detta sammanhang omtala, att föreläsningsverksamheten nog på en hel del håll tagit sig uttryck och former, som lämna åtskilligt övrigt att önska. Om man studerar katalogen över föreläsare och föreläsningar, så framgår därav, att såväl kvalifikationerna hos föreläsarna som de hållna föreläsningarna ofta äro av den art, att man kan hava rätt så välgrundade anmärkningar att göra däremot.

Det har kommit fram ett slagord, som mycket ofta användes och som herr statsrådet själv ansåg lämpligt använda, och det är »tråkigheten på landsbygden». Jag vill icke för min del använda detta slagord. Jag tycker, att det användes alldeles för ofta, och att det kanske för övrigt är alldeles oberättigat att använda det. Jag vill endast säga det, att en del av de föreläsningar, som bjudas inom denna verksamhetsform, äro nog icke av den art, att de motverka tråkigheten på landsbygden, och lämna för övrigt verkligen åtskilligt övrigt att önska.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till reservationen.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet *B e r g q v i s t*: Herr talman! Jag skall med anledning av den siste ärade talarens yttrande beträffande de olika förslagen från departementschefen i år och i fjol be att få fästa uppmärksamheten vid att det förändrade förhållandet inträtt, att innevarande år antalet av de anstalter, som icke kunna påräkna understöd, väsentligen ökats sedan i fjol. Det har visat sig, som jag nyss nämnde, att icke mindre än 86 sådana anstalter icke kunna få något understöd. Det har vidare blivit klart av den redogörelse, som lämnats för år 1920, att det förhållande mellan statens och orternas bidrag, som tidigare ägt rum, väsentligt förskjutits till nackdel för orterna, så att orternas bidrag för närvarande uppgå ända till 70 %. Det är dessa förändrade förhållanden, som gjort, att jag, oaktat jag anser, att även på denna punkt en nedskärning kunnat göras, dock icke kunnat gå längre, än som skett.

Vad beträffar de anmärkningar, som talaren framställde mot föreläsningar och föreläsare, är jag ingalunda blind för, att bland föreläsarna kunnat förekomma och säkerligen för framtiden komma att förekomma sådana, som man icke med odelad tillfredsställelse sett där. Från myndigheternas, skolöverstyrelsens och föreläsningkonsulenternas sida har all den uppmärksamhet fästs på denna sak, som rätt

gärna kunnat begäras. Man måste betänka, att ledningen av de enskilda anstaltarnas verksamhet ligger hos personer, som måste tillerkännas en viss rörelsefrihet. Det är i många avseenden svårt att här gå fram efter för trånga linjer.

När jag talade om »tråkigheten på landsbygden» tänkte jag närmast på den s. k. flykten från landsbygden till städerna och önskvärdheten av att allt göres för att kunna höja och förädla nöjeslivet och binda landsbygdens befolkning vid landet.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 224 av utskottets förevarande utlåtande nr 8 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 94 ja mot 80 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

Punkten 225.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 226, angående anslag till upplysningsverksamhet i kommunala ämnen.

Under punkten 227 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att på extra stat för år 1922 såsom särskilda förslagsanslag, högst, anvisa

dels till understöd åt statsunderstödda folk- och skolbibliotek samt åt studiecirklar, anslutna till statsunderstödda riksförbund och berättigade till statsbidrag, för anskaffande av litteratur till kurser i medborgarkunskap ett belopp av 30,000 kronor att utgå under de villkor och enligt de bestämmelser, Kungl. Maj:t föreskrev;

dels ock till utarbetande, tryckning och utgivning av textupplagor av grundlagarna, vallagen och författningar i ämnen av kommunal natur, på det sätt och i den omfattning Kungl. Maj:t föreskrev, ett belopp av 40,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte på extra stat för år 1922 såsom särskilda förslagsanslag, högst, anvisa

- a) till understöd — — — 15,000 kronor — — —
- b) till utarbetande — — — 20,000 kronor.

*Ang.
populärveten-
skapliga före-
läsningar.*

(Forts.)

*Ang.
upplysnings-
verksamhet i
kommunala
ämnen.*

Ang.
upplysnings-
verksamhet i
kommunala
ämnena.
(Forts.)

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Swartz, H. M. Bäckström, O. U. B. Olsson, Bergqvist, Anderson* i Råstock, *Waldén*, andre vice talmannen *Nilsson* och *Jansson* i Falun, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen — — — anvisa

- a) till understöd — — — 25,000 kronor — — —
- b) till utarbetande — — — 30,000 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet *Bergqvist*: Herr vice talman, mina herrar! Jag ber att få erinra om att vid 1919 års riksdag väcktes två likalydande motioner, som gingo ut på skrivelse till Kungl. Maj:t om fullständig utredning, dels på vad sätt och i vilken omfattning för kommunalförvaltningen mera betydelsefulla lagar och författningar kunde i billiga upplagor göras för allmänheten tillgängliga, dels ock i vad mån utgivandet av lätt tillgängliga, kommenterade upplagor av lagar utav mera genomgripande och fundamental beskaffenhet ansåges böra lämpligen ombesörjas.

I anledning därav har utredning verkstälts och förslag avgivits, som går ut på att i skrivelsen uttalade önskemål skulle tillgodoses på två vägar. Å ena sidan skulle anslås medel för att uppmuntra bibliotekens och studiecirkelnas egen anskaffning av den litteratur, som behöves för kurser i medborgarkunskap, å andra sidan skulle beviljas medel för utgivande och distribuering av textupplagor av hithörande lagar och författningar. För understödet åt föreningarna hade man beräknat att 30,000 kronor skulle behövas, och för tryckning av textupplagor 40,000 kronor. Nu har statsutskottets pluralitet satt ner det första anslaget till 15,000 kronor och det andra till 20,000 eller till jämnt hälften. Reservanterna gå en medelväg och föreslå en mindre nedsättning.

Med anledning av statsutskottets utlåtande har jag låtit igångsätta en undersökning för att se, huruvida det är möjligt att med de av statsutskottet ifrågasatta anslagen nå det mål, som i riksdagens skrivelse 1919 åsyftades.

Därvid har framgått följande beträffande tryckningen av textupplagor av grundlagarna m. m. De beräkningar, som verkställdes i höstas, grundade sig på högre tryckningskostnader än de nuvarande. En reducering av beloppet kan därför nu göras till det av reservanterna föreslagna beloppet, 30,000 kronor, utan att därigenom någon inskränkning behöves ske i den plan, som ursprungligen åsyftades. Man har också undersökt, hur det skulle ställa sig med möjligheten att åstadkomma de föreslagna lageditionerna, ifall man blott finge det mindre anslag, som statsutskottets majoritet vill vara med om. Det har därvid först gällt att se till, huruvida *omfånget* av de ifrågasatta textupplagorna skulle kunna minskas. Det är ju tydligt att så kan ske, men i så fall måste en stark beskäring företagas av de lagtexter, som avsetts skola utgivas. En annan utväg vore att minska *antalet* exemplar. Det har dock visat sig, att om man icke

disponerar större summa för ändamålet, än den statsutskottets majoritet velat ge, kommer man blott upp till en upplaga av 3,500 exemplar. Då antalet statsunderstödda folkbibliotek och studiecirkel uppgår till mer än 3,500, blir det alltså icke möjligt att, såsom Kungl. Maj:t föreslagit och utskottet tillstyrkt, utdela *ett* exemplar till *varje* bibliotek och cirkel, och det blir fullständigt otänkbart att tillhandahålla några exemplar till försäljning åt kursdeltagare och andra i saken intresserade. Med det av statsutskottets majoritet föreslagna beloppet för tryckning av dessa textupplagor skulle i väsentlig mån förfelas det syfte man velat vinna med nu ifrågavarande åtgärder.

Vad återigen beträffar den första anslagsposten, den som går ut på understöd åt de olika föreningarna vid inköp av litteratur, är det uppenbarligen en smaksak, beroende på hur långt man till en början vill gå. Några objektiva normer kunna inte här uppställas. Om man anslår den mindre summa, som statsutskottets majoritet ansett lämpligt att börja med, skulle på varje förening kunna komma ett belopp av högst 45 kronor, under det att om reservanternas väg väljes, varje förening skulle kunna få i medeltal 75 kronor.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Med anledning av de upplysningar, som vi fått höra från statsrådsbanken och med anledning av det beslut, som är fattat av första kammaren utan votering i enlighet med ett där gjort sammanjämningsyrkande, ber jag att här få framställa samma yrkande. Det går ut på att utskottets representanter skulle få sin vilja igenom i punkt a) och att reservanternas skulle få sin vilja igenom i punkt b). Detta yrkande innebär alltså, att anslagssumman i punkt a) skulle bestämmas till 15,000 kronor och i punkt b) till 30,000 kronor.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detta förslag.

Herr Waldén: Herr talman! Då det onekligen är av största vikt, att man får det anslag, som behöves för att erhålla den nödiga och nyttiga litteraturen på det här området, och detta, enligt vad herr statsrådet upplyste, icke kan ske, såvida man icke får det större anslaget för detta ändamål eller det av reservanternas föreslagna, och för att möjligen åstadkomma enighet om samma beslut, som fattats av första kammaren, skall jag för min del icke yrka bifall till den reservation, som är avgiven och fogad vid denna punkt, utan ber, herr talman, att få ansluta mig till det av herr Bengtsson i Norup gjorda yrkandet.

Häruti instämde herr andre vice talmannen Nilsson.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Bengtsson i Norup under överläggningen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

*Ang.
upplysnings-
verksamhet i
kommunala
ämnen.
(Forts.)*

Punkten 227.

Lades till handlingarna.

*Ang. musik-
föreställningar
för
allmänheten.*

Punkten 228, angående anslag till musikföreställningar för allmänheten.

Uti punkten 229 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till understöd åt föreningar, som anordnade god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet bevilja ett anslag av 340,500 kronor samt därav anvisa på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 113,500 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i likhet med vad för innevarande år ägt rum, till understöd åt föreningar, som anordnade god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet anvisa på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 57,000 kronor.

Vid punkten fanns emellertid fogad reservation av herrar *Swartz*, *H. M. Bäckström* och *Waldén*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till understöd — — — lika med utskottet — — — ett förslagsanslag, högst, 112,500 kronor.

Punkten föredrogs. Därefter anförde:

Herr *Waldén*: Herr talman! Vid denna punkt är avgiven en reservation av tre av utskottets ledamöter. Jag ber emellertid att få nämna — och jag har fått bemyndigande att göra detta — att det var åtminstone ännu en av denna kammarens ledamöter, vilken i utskottet röstade för den ståndpunkt, reservanterna intagit, och som också hade ämnat reservera sig, fastän hans reservation kommit att bortfalla vid brådskan i utskottet under de sena kvällstimmarerna. Jag åsyftar utskottets vice ordförande, herr *Anderson* i Råstock,

Detta anslag avser att stödja våra orkesterföreningar. Anslag för detta ändamål har utgått sedan år 1911 och det har under årens lopp höjts något och utgår för närvarande med inalles 57,000 kronor, fördelade på tre föreningar med 18,500 kronor till varje, var till kommer kostnad för inspektion 1,500 kronor. Nu har Kungl. Maj:t, på framställning av musikaliska akademien, föreslagit en fördubbling av anslaget till orkesterföreningarna, en ökning alltså från 57,000 till i runt tal 113,500 kronor, inberäknat ersättning för inspektion med 2,500 kronor. Utskottets majoritet har emellertid icke ansett sig kunna gå med på detta utan har stannat vid det förutvarande anslaget, 57,000 kronor. Jag skall emellertid be att med några ord få angiva, varför vi reserverar ansett det nödvändigt att ställa oss på den ståndpunkten, att ett större anslag borde beviljas.

Det framhålles i motiveringen till akademiens anslagskrav i berörda hänseende, att det är alldeles nödvändigt, att ett kraftigare

stöd lämnas orkesterföreningarna, om de skola kunna uppehålla sin verksamhet; i annat fall kunna de inte längre fortsätta därmed. Det visar sig, att Nordvästra Skånes orkesterförening har en utgiftsstat av 118,650 kronor, Gävleborgs läns 111,900 kronor och Norrköpings 116,375. Anledningen till dessa höga utgifter äro väsentligen den stora prisstegring, som inträtt, och särskilt de höga löner, som man nu måste betala till orkestermedlemmarna, oaktat man hållit lönerna, jag vågar säga, under vad som betalas på andra jämförliga områden, t. ex. vad musikerna kunna tillförsäkra sig genom annan verksamhet — jag tänker då särskilt på biograferna. Det är alldeles omöjligt att tänka sig, att man utan att ge någorlunda ordentliga löner skall kunna bibehålla musikerna vid dessa orkesterföreningar; de lämna dem annars och gå över till en sådan verksamhet, där de få bättre betalt, även om de musikaliska förhållandena där stå väsentligt lägre, än som är fallet vid nämnda föreningar.

Det framhålles också i förutnämnda motivering den stora betydelsen av att denna verksamhet fortfarande upprätthålles. Det är ett socialt och kulturellt intresse av största vikt, det här gäller att stödja och inte endast att stödja utan även att uppehålla. Sedan riksdagen en gång gått in för att stödja musikverksamheten ute i landet på detta sätt, skulle det vara i hög grad beklagligt, om man inte ville ge denna det stöd, som behöves för att vidmakthålla, vad som en gång byggts upp. Det är nämligen alldeles säkert, att, om man inte ger större bidrag till orkesterföreningarna, de icke kunna fortsätta med sin verksamhet, utan de komma att gå ikull — det har framhållits med skärpa både av musikaliska akademiens sekreterare och av departementschefen.

Jag vill erinra om, att då riksdagen första gången beviljade anslag för detta ändamål, det gjordes följande uttalande: »Det torde inte låta sig förnekas, att det inflytande på ett folks kulturella utveckling, som en i rätt riktning utövad och med god uppfattning mottagen tonkonst äger, vore så stort, att ett understödjande och främjande av sådan tonkonst kunde betraktas som ett statsintresse av ej ringa vikt.» Om man nu stannar vid det lägre anslag, som utskottet förordar, och till följd härav våra orkesterföreningar, åtminstone någon eller några utav dem, måste upplösas, har i själva verket riksdagen också tagit avstånd från det uttalande, som den gången gjordes, då anslaget först beviljades.

Nu är det beklagligtvis så, att det råder, jag vet det, särskilt inom denna kammare, rätt mycket animositet mot detta anslag, speciellt från landsbygdens representanter. Jag vill ändock vädja till dessa representanter att gå med på anslaget. Jag beklagar att inte hela vårt land kan få gagn av denna musikverksamhet, då det endast är begränsade områden, som kan få nytta av detta anslag. Men det gäller ju dock på många områden, att anslag bli till gagn och nytta endast för vissa landsdelar, och detta särskilt i vad angår det kulturella området. Och då landsbygden mången gång erhåller anslag, som tillgodoser dess särskilda behov å olika orter i andra avseenden, tycker jag, att dess representanter borde kunna vara med om att åt-

*Ang. musik-
föreställningar
för
allmänheten.
(Forts.)*

Ang. musik-
föreställningar
för
allmänheten.
(Forts.)

minstone uppehålla den musikverksamhet, man genom dessa orkesterföreningar redan byggt upp.

Utskottet söker nu visserligen ge anvisning på, hur dessa föreningar skulle kunna fortsätta med sin verksamhet även med ett mindre anslag. Det säger nämligen, att man kan höja inträdesavgifterna. Jag tror inte, att det tjänar någonting till att gå den vägen. Följden blir bara mindre inkomster, eftersom man med större inträdesavgifter, särskilt vid symfonikonsserter och dylika, inte kan få så stor anslutning som exempelvis vid de egentliga folkkonserterna — och där måste man ju hålla de lägre avgifterna.

Jag vill också påpeka, att kommunerna i de trakter, där dessa föreningar nu verka, beviljat betydande anslag för ändamålet. Det omnämnes i propositionen, hur stora dessa bidrag äro. Siffrorna äro vad Gävleborgs orkesterförening beträffar 31,000 kronor och vad nordvästra Skånes och Norrköpings föreningar beträffar 32,110 respektive 22,500 kronor. Jag vill dock nämna, att nordvästra Skånes orkesterförening erhållit ett anslag av kommunerna, som är betydligt större; särskilt Hälsingborgs stad har härvid bidragit — där ha utgått dels ett ordinarie anslag på 20,000 kronor förra året, dels ett fyllnadsanslag, som staden Hälsingborg beviljat å 25,000 kronor. Inalles ha således 45,000 kronor anslagits, och dessutom har Landskrona stad beviljat ett mindre belopp. Det har även gjorts framställning, att den brist, som alltjämt finnes på grund av 1920 års utgifter, skall täckas av Landskrona stad, och jag tror, att även några av samhällena ute i landsorten beviljat något anslag. Det är alldeles omöjligt, att kommunerna härvidlag kunna sträcka sig längre, åtminstone nere i Skåne, särskilt i dessa tider, då det måste beviljas stora anslag för att avhjälpa den arbetslöshet, som råder. Jag är övertygad om, att åtminstone Skånes orkesterförening inte kan existera, om den inte får ett större anslag.

Med denna motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den vid punkten, av herr Swartz m. fl. avgivna reservationen.

Herr talmannen, som under herr Waldéns anförande inträtt och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav nu ordet till

Herr Bengtsson i Norup, som yttrade: Herr talman! Det har alltid uppstått skarpa diskussioner om denna anslagsfråga lika många gånger som den varit uppe till behandling i kammaren. Jag tror inte heller, att det gagnar, att taga upp någon lång debatt i saken. Då riksdagen förra året ställde sig avvisande till förhöjning av anslaget, torde den detta år av betydligt starkare skäl komma att ställa sig på samma ståndpunkt.

Utskottet har nu inte velat invända något mot det belopp, som under detta år utgår till de tre orkesterföreningarna. Kungl. Maj:t har emellertid begärt fördubbling av det förutvarande anslaget. Utskottet anser dock att vi leva i sådana tider, att man inte gärna i ett fall som detta kan vara med om en fördubbling.

Huvudskälet för denna utskottets uppfattning är, att dessa or-

kesterföreningar nå endast en mycket liten procent av landets befolkning. För egen del bor jag jämte ett par andra av utskottets ledamöter i den del av Skåne, där en orkesterförening har sin verksamhet, men ännu har jag inte varit i tillfälle att få höra en konsert på plats, som ligger någorlunda nära den trakt, där jag bor. Det kan ju inte heller vara möjligt, att tre orkesterföreningar kunna fylla det behov, som möjligt kan finnas i landet. Det är alltså dels på grund av sparsamhetsskäl, dels på grund av detta, att man med anslaget när så få, som utskottet med undantag av tre reservanter anslutit sig till det lägre beloppet.

Det upplystes i utskottet av en representant från Bohuslän, att en orkesterförening i Uddevalla, som icke erhållit statsanslag, likväl reder sig utmärkt. Då man hör dylika yttranden, har man ganska svårt att gå med på en anslagsfördubbling. Utskottet har emellertid, och detta på förslag av andra avdelningen, i alla fall gått framställningen så mycket till mötes, att den avgift, som förut utgjorde 1 krona för högst $\frac{2}{3}$ av åhörarplatserna och 50 öre för den återstående tredjedelen, höjts till respektive 2 kronor och 1 krona, dock att ordet »högst» satts framför dessa belopp. När man känner till, att biograferna, vilka, såsom jag vid en annan punkt har anfört, många gånger bestå landsbygdens befolkning med dåliga föreställningar, taga inträdesavgifter, dubbelt så stora som dem, vilka hittills varit gällande för konserter, tycker man, att det inte borde vara för mycket, då det består en ordentlig orkestermusik, som är både bildande och givande för den befolkning, som har tillfälle att höra den, inträdesavgifterna sättas så pass högt som 2 kronor respektive 1 krona. Vi tro, att dessa avgiftsförhöjningar jämte det statsanslag, som statsutskottet föreslagit fortfarande skall utgå, bör kunna hjälpa upp orkesterföreningarnas finanser, så att de inte få det allt för svårt.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Vidare anförde:

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Bergqvist: Herr talman, mina herrar! När jag i höstas övervägde, vilka äskanden borde föreläggas riksdagen, var kravet på ökade anslag till orkesterföreningarna ett av de krav, i fråga om vilka jag stod tvekan. Jag erinrade mig, hur riksdagen tidigare ställt sig till denna sak, och det stod klart för mig, att den ekonomiska depressionen manade till yttersta försiktighet. Jag har emellertid underkastat frågan en noggrann och allsidig prövning, och jag ber nu att få redogöra för de motiv, som föranlett mig att framlägga förslaget.

Utgifterna för dessa orkesterföreningar ha på sista tiden stegrats i oerhörd grad. Från det att var och en av föreningarna tidigare beräknades draga en årlig kostnad av endast 37,000 kr. ha kost-

Andra kammarens protokoll 1921. Nr 32.

Ang. musik-
föreställningar
för
allmänheten.
(Forts.)

naderna nu faktiskt gått upp till omkring 112,000 kronor för varje förening.

Här framställer sig först den frågan: kan landet i sin helhet anses ha något gagn av detta anslag? Vid besvarandet av denna fråga måste man erinra sig, att det här gäller stora centra med betydande industriella anläggningar och med en talrik arbetarbefolkning. Orkesterverksamheten träffar alltså relativt många och just sådana, som på grund av sitt, jag skulle vilja säga, jordbundna arbete framför allt ha behov av ett förädlande, lyftande och vederkvickande nöjesliv. Antalet deltagare i dessa konserter har varit mycket stort. Inalles ha under det förflutna året hållits 176 konserter, vilka besökts av omkring 80,000 personer. Även utanför förläggningssorterna har det givits konserter, inte mindre än ett 50-tal på 17 olika orter. Gävleborgs stora orkesterförening har sålunda besökt så avlägsna trakter som Hudiksvall, Ljusdal, Järvsö och Bollnäs, vilka ju knappast kan sägas ligga i Gävles omnejd.

Med hänsyn till den utsträckning och omfattning dessa konserter fått, synes man kunna med skäl säga, att det här verkligen gäller ett allmänt nationellt intresse. Man behöver blott tänka på vilket inflytande befolkningen i dessa större centra ha på landet i allmänhet. Man kan inte betrakta denna verksamhet så, som sträckte den sina verkningar blott till de större orter, där föreningarna ha sitt säte. Man måste ihågkomma, att ifrån dessa orter utstrålar ett inflytande, som kan bli betydelsefullt för landet i dess helhet.

Givetvis gör man sig här den frågan, huruvida icke de kommunala bidragen skulle kunna ökas utöver vad som nu utgår. När man emellertid ser efter hur mycket kommunerna för närvarande betala, finner man det omöjligt att här gå längre i sina krav. Gävle stad t. ex. har under förra året betalt 32,000 kronor för ifrågakvarande ändamål. Hälsingborgs stad har anslagit 35,000 kr. och Norrköping 30,000 kr.

Vidare frågar man sig helt naturligt, huruvida man icke skulle kunna höja inträdesavgifterna och gå den väg utskottsmajoriteten föreslagit, att för intill två tredjedelar av åhörarplatserna höja inträdesavgifterna till 2 kr. Det kan emellertid icke förnekas, att man då lätt kan komma att åstadkomma en ödesdiger förskjutning i fråga om den publik det här gäller, särskilt under sådana tider som de nu rådande.

Om anslaget inskränkes till 57,000 kronor, såsom utskottsmajoriteten föreslagit, blir det, efter vad jag inhämtat från personer, som ha ledningen av denna angelägenhet om hand och vilka med beundransvärt intresse och största offervillighet omhänderhaft det hela, nödvändigt att nedlägga verksamheten. Man gör då slut på ett företag, som för närvarande årligen bereder hundra tusentals åhörare såväl å orkesterföreningarnas förläggningssorter som i samhällena på landsbygden där omkring tillfälle att njuta av förädlande orkestermusik. Det synes mig, att man även i en tid av

ekonomisk depression måste ihågkomma, att människan icke lever endast av bröd, utan att då mera än annars andlig näring är behöfelig. Att främja den verksamhet, varom det nu är fråga, synes mig därför vara en plikt icke blott mot dem, som genom sin insats under möda och uppoffring kämpat för denna ideella uppgift, utan även mot hela vårt folk.

*Ang. musik-
foreställningar
för
allmänheten.
(Forts.)*

Herr V e n n e r s t r ö m: Herr talman! Jag förstår, att gentemot de materiella synpunkter, herr Bengtsson i Norup å dragande kall och ämbetets vägnar anfört för det lägre anslaget, väger ett uttalande från andra sidan tämligen litet. Men då jag befarar, att man genom att gå den väg han förordat skulle kunna tillfoga Sveriges musikliv på centrala platser i landet ett verkligt dråpslag, anser jag mig böra tala och rädda min egen själ.

Jag har den bestända uppfattningen gentemot herr Bengtssons i Norup ekonomiskt materiella synpunkter, att, då han talar om nödvändigheten av sparsamhet, riksdagen just på denna punkt borde ge ett väsentligt högre anslag, än Kungl. Maj:t begärt, detta icke minst för att det allmänna härigenom skulle förvärva sig ökat inflytande över musiklivet. Händelser för dagen ha visat, hurusom man inom Sveriges huvudstad riskerat att sönderbryta konsertlivet, därigenom att det råkat i privata händer. När man ser, hur en styrelse, som förefaller taga mera hänsyn till det egna maktintresset än till det allmänna musiklivets krav, rent av hotar att sönderbryta detta konsertliv, då vittnar den omständigheten därom, att man bör från det allmännas sida se till, att dessa stora kulturvärden så litet som möjligt råka i rent privata händer. Ur denna synpunkt vill jag sålunda bestämt understryka nödvändigheten av ökade anslag för musiklivet utöver vad Kungl. Maj:t begärt.

Herr Bengtsson i Norup har i vissa fall en etisk åder i sin för övrigt synnerligen materiella varelse. Det går en viss etisk strävan genom herr Bengtssons i Norup verksamhet, särskilt utanför riksdagen, och den fann genklang i ett föregående anförande, ifråga om anslag till föreläsningsverksamheten, då herr Bengtsson talade om, att man bör ha denna som motvikt mot de dåliga nöjena. Jag tar upp just detta argument och inpassar det gentemot herr Bengtssons resonemang i den nu föreliggande frågan, ty jag har den bestända uppfattningen, vilken jag tror är synnerligen välmotiverad, att musiken är en av de starkaste etiska krafter, som finnas. Man har igångsatt en kampanj emot det dåliga nöjeslivet i Sveriges huvudstad och talat om den försumpning, som utmärker såväl de privata som de kungliga teatrarna. Jag tror, att de utvägar, som föreslagits till avhjälpande av detta missförhållande, äro av noll och intet värde. Ingen predikan och ingen censur kan härvidlag hjälpa, det enda som hjälper är en stark positiv strävan att skapa ett sådant nöjesliv, som ger ersättning för de dåliga nöjen, vilka här påtalats.

Det har för mig blivit en hjärtesak, ett livsbehov, jag bekänner det, att gå på konsertföreningens alla konserter, och ehuru jag är

Ang. musik-
föreställningar
för
allmänheten.
(Forts.)

lekman på musikens område, då jag icke trakterar något musik-instrument, vill jag för min del säga, att det är de rikaste nöjesstunder, som beretts mig i denna stad. När man suttit på konsertföreningens Beethovenaftnar och sett tusentals människor lyssna i stum gripenhet till tonerna från en av mänsklighetens största heroer, då har man fått den vissheten, att musiken bär på evighetsvärden, som icke böra utplånas genom krassa materiella synpunkter från statsutskottets sida, och man har även fått den vissheten, att musiken sprider en sådan skönhet över mångas vardagsliv och utgör en sådan etisk och intellektuell kraftkälla, att det för många människor, de flesta kanhända, tillhör de rent omistliga värdena.

Jag har på samma Auditorium, där jag lyssnat till de här konserterna, bevistat stora politiska folkmöten och sett hela staden formligen ryta och rasa av de uppjagade politiska lidelserna. När man mot den bilden sätter denna bild av dödstyst gripenhet, förnimmer man litet till mans, huru musiken har förmåga att binda djuret i människan och binda de dåliga lidelserna mera än kanske någon annan makt förmår. Jag medgiver visserligen, att vi måste taga hänsyn till ekonomiska intressen, men här gäller det andlig lyftning, det gäller att rensa upp det dåliga nöjeslivet och ge stora delar av Sveriges folk ett bättre nöjesliv. När man talar om, att det bara är 77,000 personer och alltså en ringa procent av folket, som har gott av orkesterföreningarnas verksamhet, så vill jag säga, att det i alla fall är de bästa människorna. Och är det bara 77,000, då är det ett argument för ökade anslag, så att ytterligare hundra tusenden av Sveriges folk skola erhålla dessa skönhetsvärden och känna något av denna starka skönhetslidelse i stället för det usla, som bjudes på andra ställen.

Jag förstår synnerligen väl, att för andra kammarens lantmän denna fråga ter sig som en strid mellan stad och land, då ju det här anslaget endast blir till gagn för städerna och industriplatserna. Jag vill då säga detsamma, som jag nyss sade till herr Bengtsson i Norup, att jag hos lantmännen funnit en viss etisk strävan, som går ut på höjning av nöjeslivet. Jag vill understryka den av herr ecklesiastikministern framhållna synpunkten, att människan icke lever endast av bröd och fläsk o. s. v. utan även av någonting annat. Och är det verkligen så, att Sveriges städer och större industrisamhällen äro pesthärdar, från vilka en dålig anda går ut över landet och besmittar den rena landsorten, är det så, bör det vara ett intresse för landsorten själv och för hela Sveriges folk, att man på denna punkt genom ökade anslag ser till, att pesthärdarna i städerna bli dränerade.

Ur den synpunkten vill jag, ehuru naturligtvis ett sådant yrkande är förgäves, då jag känner andra kammarens materiella läggning, i alla fall för min del med glädje ansluta mig till reser-
vanternas hemställan.

Herr Björkman i Norrköping: Herr talman! När en representant för en av de orter som ha en orkesterförening uppträder i

denna sak och denne representant tillika från sin förenings tillkomst varit dess ordförande, skulle det kanske kunna tänkas att det var enbart lokala synpunkter, som skulle anslås vid ett yrkande om ökat anslag. Jag vill dock bestämt säga ifrån, att så icke är förhållandet. I de städer, som haft förnånen att kunna hjälpa till att värna om denna kulturuppgift, ha vi känt oss burna av intresse för saken och vetat, att vi därmed också främjat en statlig uppgift, ty det var staten, som år 1911 gav uppslag till denna verksamhet, varefter kommunerna trädde till och gävo sin anslutning till statens uppslag. Från början sades det från statens sida ifrån, att det var för staten en maktpåliggande uppgift att genom åtgärder, som syftade till tänkesättets och känslolivets förädlande, söka höja folkets andliga och sedliga nivå. Bland lämpligt avpassade bildningsmöjligheter nämnas särskilt populärvetenskapliga föreläsningar, folkbibliotek och så beredande av tillfälle för svenska folket att höra god musik. Det skulle å vissa orter av landet upprättas orkesterföreningar, man skulle på så sätt få musikcentra, från vilka till musiklivet runt omkring skulle utgå ett befruktande och eggande inflytande.

Att denna angelägenhet från början uppfattades som en viktig, en dominerande statsuppgift, ber jag särskilt få understryka genom att påpeka, att när musikaliska akademien först kom fram med förslag i ämnet, gick detta ut på att kommunerna skulle bidraga blott med hälften mot statens belopp. Den kungl. proposition, som sedermera antogs, gick dock ut på att de skulle bidraga med hälften vardera, och ehuru i en särskild motion yrkades, att kommunerna skulle lämna blott det mindre bidraget, bifölls dock propositionen. Då var det statliga bidraget 13,500 kr. Sedan har detta stigit till 18,500 kr., under det kommunernas bidrag år för år ökats i väsentligt större proportion. Jag vill särskilt erinra, att från kommunerna lämnas icke blott de bidrag, som stadsfullmäktige bevilja, och vilka från början ungefär ekvivalerade det statliga bidraget, utan även sådana, som kunna insamlas på enskild väg. På det sättet ha de 13,500 resp. 18,500 kr., som staten anslagit, blivit mer än väl uppvägda av de kommunala bidragen. För att nämna några siffror från den förening, där jag är ordförande, så har av stadsfullmäktige beviljats bidrag för 1920 med 30,000 kr., vartill kom cirka 20,000 kr. från enskilda. I år blir det rent kommunala anslaget från Norrköping 35,000 kr., och vi hoppas kunna från enskilda hopsamla 8,000 å 10,000 kr. Jag vill särskilt understryka, att det är en närliggande landskommun, som ansett saken äga så stort intresse, att också den bidragit med ett fyrsiffrigt belopp.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag äskas nu av riksdagen ett årligt anslag av 37,000 kr. till en var av de gamla föreningarna. Det är för föreningarna ofrånkomligt att anslaget höjes. Ursprungligen hade från Musikaliska Akademien begärts högre anslag, men det har blivit nedsatt till detta belopp i den kungl. propositionen.

Utskottet hänvisar på och herr Bengtsson i Norup har understrukt, att man redan av den anledning bör ställa sig avvisande mot höjning, att 1920 års riksdag också var tillbakahållande. Jag vill då påpeka, att sedan 1920 är det visserligen svårare förhållan-

Ang. musik-
föreläsningar
för
allmänheten.
(Forts.)

Ang. musik-
föreställningar
för
allmänheten.
(Forts.)

den för staten men också svårare för dessa kommuner. Och vidare vill jag särskilt stryka under, att kommunerna hela år 1921 komma i detta avseende i ett sämre läge, då det ökade anslag, som musikaliska akademien för detta år begärde, icke blev beviljat, och kommunerna därför ensamma få svara för hela den kostnadsökning, som kommer att visa sig nödvändig. De få med ett ringa statsbidrag bära upp hela 1921 års stat.

Så har det talats om höjning av biljettpriset. Härvidlag måste emellertid sägas, att, oavsett att en sådan höjning skulle stå i rak motsats till det statliga intresset att bereda god musik till mindre bemedlade, så skulle den innebära att man i avsevärd grad komme att skrämra bort åhörare, och den ekonomiska vinsten bleve absolut ingen. Redan nu har det visat sig genom den höjning, som företagits från 25 till 50 öre, att denna 25-öring spelar en icke oväsentlig roll, och ännu mer skulle en 50-öring resp. 1 krona på de dyrare platserna bliva utslagsgivande.

Så har man till slut pekat på, att det kräves högre kommunala bidrag. Det är efter allt vad jag hört vid samtal med vederbörande, även på de andra orterna, absolut omöjligt att tänka sig, att ökade bidrag skola kunna utgå i en tid, då kommunerna själva så väl behöva sina medel. Och då skulle, om vi nu här bifalla utskottets avvisande hemställan, detta komma att medföra, att det bleve absolut slut med denna av *staten* igångsatta verksamhet för ett stort kulturellt mål.

Det har särskilt anmärkts och även bemötts, att det här skulle enbart vara fråga om ett särskilt intresse för vissa städer och för närmast omkringliggande orter. Jag skall då, samtidigt som jag hänvisar till vad herr statsrådet nämnde om Gävle orkesterförenings verksamhet, be att få lämna den upplysningen, att Norrköpings orkesterförening utom det flertal konserter, som den givit i Norrköping, givit sådana under 1920 också på ett flertal andra platser, i Nyköping, Söderköping, Finspång, Katrineholm, Vingåker; ett annat år i Linköping, Nyköping, Katrineholm, Finspång, Skärblacka, Åtvidaberg, Valdemarsvik. Det var en eller flera konserter på varje plats.

Så har musiken ej blott kommit orkestrernas förläggningssort till del. Och en gren av den kultur, som staten har ansvaret för, har uppehållits. Låt vara att det är vissa orter som i denna del blivit kulturcentra. Men får staten kulturcentra här och var, så lär detta komma hela kulturlivet till godo. Det är lika mycket en kulturuppgift att restaurera Vreta klostrets gamla kyrka, vilken kanske icke så många få njuta att se, som att höja musikkulturen i städerna. Och jag ville gärna anföra ett litet exempel för att belysa, huru det kunnat hända att åhörare från hela landet fått tillfredsställelse av dessa orkestrar. Det inträffade för några år sedan en svår järnvägsolycka vid Getå, vilken olycka krävde ett stort antal offer. Många av de döda fördes till Norrköping för att jordfästas. Det var en högtid, som i stämmningsfullhet rent av icke låter sig beskrivas. Kistorna voro uppställa i koret i kyrkan, den ena bredvid den andra. Prästmannens allvarliga ord ljödo, och sången klin-

gade. Så kom Beethovens sorgmarsch, spelad så, att alla blevo djupt gripna, alla kände att musici voro besjälade av stundens allvar och att de måste ge uttryck däråt. Det var så tyst i övrigt i kyrkan, när marschen spelades. Det spred sig ett försoningens skimmer över den bittra sorgstunden. Och vilka voro de som hörde på? Jo, från hela landet hade det strömmat till, anförvanter och andra. Och alla dessa fingo sedan säkert höra, att det var orkesterföreningen, som utförde musiken, och om de så frågade, vad det var för en förening fingo de till svar, att det var en orkester, som stödde sig på statens och kommunens gemensamma mark. Jag tror icke någon av åhörarna, som befunno sig i kyrkan, skola glömma den dagen och den stunden. Och då fingo de ett bevis på att staten på olika platser tänker på att tillgodose skilda kulturuppgifter.

*Ang. musik-
föreställningar
för
allmänheten.
(Forts.)*

Ja, det klagas nu över tidens ondska, smakens förskämning, att det efter kriget blivit en förflackning; mänskligheten gillar endast det allra mest vanliga, det mest lättsmälta i konst och litteratur. Vad skola vi ge de personer, som begära att få något verkligt att njuta av? Vi kunna icke ge dem bara ord — det blir liksom stenar — utan det måste vara något av värde; i kulturbärande syfte. Och då ha vi i främsta rummet musiken: det är en den bästa kulturbärande. Jag vill gå så långt tillbaka som till Luther och anför hans ord om musiken: »Musiken är en av Guds skönaste och härligaste gåvor, med vilken man kan fördriva anfäktelser och onda ting.» Och vidare för att nämna andra ord om musiken: »hur omätlig är icke den roll, som musiken utövar såsom vederkviekande, tröstande och enande»; ja musiken, det kunna vi alla vara överens om, är den bästa glädjespridare, en den bästa tröst för sorgen. På tonernas vingar stiger andakten mot höjden. Musiken har en underbar förmåga att rycka med. Vare sig det är en trupp soldater eller en skara ungdom, som marscherar vid musikens toner, så ryckes man med. Och jag undrar om vi icke också här skulle kunna ryckas med nu och hjälpa i stället för döda vad som nu gäller för denna kulturgren. Musiken följer man gärna i takt. Jag tror verkligen att det är så, att om vi få folket sådant, att det älskar framför de dåliga nöjena den njutning, som består i musik, då ha vi kommit på god väg, så att det blir takt och förfining och icke en förråing i folkets känslor och föreställningar.

Må nu vara, att det anslag, som nu är före, främst kan synas gagna städerna. Men jag vill säga, att här i kammaren har det varit så mycken förståelse mellan stad och land, och jag har tyckt mig finna att bland oss stadsrepresentanter har det gjort sig gällande mer och mer den åsikten, att även »städerna ligga på landet». Skulle ej då också landsbygdens representanter här finna att det är en fråga, som vi gemensamt böra hjälpa fram?

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Gustafson* i Stockholm, *Wahren*, *Ward*, *Akerlund*, *Kant*, *Stjernstedt*, *Poppius*, *Hellberg*, *Engberg*, *Falk*, *Persson* i Fritorp, *Olsson* i Gävle, *Andersson* i Storegården, *An-*

Ang. musik-
föreställningar
för
allmänheten.

derson i Råstock, O. Nilsson i Örebro, Hallén, Carlsson i Gävle, Brännström, Lithander, Holmström och Sjögren.

(Forts.)

Herr S o m m e l i u s: Herr talman, mina herrar! Min stämma räcker icke till ett sådant krävande uppdrag, som att föra orkesterföreningarnas talan, även om belöningen skulle bli stor, om det lyckades. Det har här av utskottet anmärkts, att det är blott ett fåtal av landets invånare, som ha det stora nöjet att få njuta av orkesterföreningarnas musik. Ja, det är ett relativt litet antal — dock visst icke så litet som enligt påståenden i kammaren. Det arbete, som på olika orter genom orkesterföreningarna utföres, sträcker sig vida omkring på landsbygden, och det har vid skilda tillfällen visat sig, att orkesterföreningarnas konserter haft att glädja sig åt en mycket stor publik.

Nu ger man oss det rådet att höja avgifterna och de kommunala anslagen. Jag vill då fråga herrarna här i kammaren: tro herrarna verkligen det skulle vara möjligt att utbreda det musikaliska intresset genom höjda avgifter, när man redan nu anser att biljettprisen äro för höga? Det är ingen möjlighet att åstadkomma detta, för såvitt man icke vill stänga portarna och spela för väggarna. Jag ber också att få erinra om att t. ex. nordvästra Skånes orkesterförening erhållit bidrag under förra året från Häl-singborgs stad med 45,000 kronor, från Landskrona med 5,000, från Klippan 1,000, och från Ängelholm 1,000, och dessutom ha åtskilliga andra mindre orter också lämnat bidrag. Men det är avsevärda omkostnader förenade med att hålla denna verksamhet uppe. Nordvästra Skånes orkesterförenings avlöningar röra sig omkring 72,000 kronor, och det är sålunda icke att undra på att staten behöver träda emellan på ett kraftigare sätt än hittills.

Nu är naturligtvis, mina herrar, herr Bengtsson i Norup alldeles omöjlig att komma till rätta med. Ville han omvända sitt hjärta och sinne, så är jag övertygad om att denna kammars lantmän icke skulle visa brist på den offervillighet, som i detta fall kräves, och jag är övertygad tillika om, att kammarens ledamöter skulle finna behag i en dylik omvändelse. Utan tvivel fordras det en uppmuntran av denna verksamhet, vilken, såsom redan tidigare sagts, står högre i etiskt avseende än någon annan konstgren i vårt land. Men herr Bengtsson i Norup klagar över att nordvästra Skånes orkesterförening icke spelat för honom. Jag ber herr Bengtsson i Norup vara övertygad om att, om föreningen haft reda på att herr Bengtsson i Norup så gärna ville höra på dess prestationer, så skulle den, särskilt om den dessutom avvetat, att herr Bengtsson tillhör statsutskottet, med glädje företagit den 12-mila resan för att giva honom en serenad och förljuva hans nattliga drömmar.

Ja, det är nu i alla fall en ganska allvarlig historia för orkestermusiken i landet; det vore att beklaga om man kommer att sakna statens stöd för att hålla musiken uppe. Den har en så ofantlig betydelse icke blott för de orter, som ligga närmast omkring de

städer, där dessa orkesterföreningar växt upp och utvecklat sig, utan betydelse för landet i dess helhet. Jag skulle för min del med glädje hälsa den dag, då man från flera håll gjorde anspråk på anslag åt orkesterföreningar, och jag är övertygad om att hela vårt land då skulle förfoga över ett värdefullt kulturarbete. Skulle det nu gå så, att det anslag, som kräves, icke blir bifallet, så ser jag intet ljus i denna mörka framtid för landets orkesterföreningar. Jag påminner mig — för att nu slå in på det lyriska maneret — från min studenttid, och det är nog många, som göra detta, en visa av Lindblad, som ofta sjöngs. Den hette »Sångfåglarna»: »Sångfåglarna tänkte bygga sitt näste, och det tänka de fleste men så kom en korp. Byggmäster blev, de små fördrev; Den korpen var svart som en natt.» Herrarna minnas kanske melodien, tyvärr kan jag inte sjunga sången nu — ja, jag tackar min ärade vän Kant, men vi få allt vänta med sången tills vi komma i en annan stämning.

Jag har velat av hjärtat uttala ett tack till alla dem, som vilja lämna sin medverkan till att dessa orkesterföreningar erhålla det behöfliga anslaget. Jag hoppas och väntar, att herr Bengtsson i Norup skall vara den första att omvända sitt hjärta och sin själ.

Jag ber att få yrka bifall till reservanternas hemställan.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! Ehuru denna fråga icke berör det samhälle, jag här har äran företräda, så ber jag dock att få säga några ord.

Jag har haft tillfälle att på nära håll se den glädje och lycka, som följer med dessa orkesterföreningars arbete och vill också säga, att detta arbete bidragit till höjandet av den musikaliska bildningen. De utgöra var på sin ort musikaliska bildningshårdar, som jag för min del icke vill vara med om att släcka. Jag kan därför icke vara med om att indraga detta anslag, även om staten måste i dessa tider hålla hårt på pungen.

Jag ber på grund härav, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Utav vad herr Vennerström och herr Björkman i Norrköping anförde, fick jag det intrycket, att deras uppfattning var, att allt vad trevnad och glädje i detta land heter hängde på beviljandet av detta anslag.

Det var då ganska överraskande att höra, att deras yrkande inskränker sig till bifall till reservationen. Ty om vårt folk skall få den glädje av dessa orkesterföreningar, som de egentligen enligt dessa talares mening äro avsedda att bereda, måste detta anslag mångdubblas.

Jag vill redan nu säga, att min ståndpunkt är icke alls dikterad av det förhållandet, att jag är landsortsrepresentant och att det är städernas befolkning, som har den mesta glädjen och nyttan av dessa orkestrar. Jag yrkade bifall till det lägre anslaget, då det var fråga om föreläsningsverksamheten, och det var ju ett anslag, som spe-

Ang. musik-
föreställningar
för
allmänheten.
(Forts.)

ciellt gällde landsbygden, och jag tror det är så pass motiverat att hävda sparsamhetsynpunkten på alla områden, att även den synpunkten bör tillämpas, då det gäller beviljandet av ett anslag som detta. Vi ha t. ex. i statsutskottet i dag under två timmar diskuterat frågan om anslag för arbetslöshetens bekämpande och lindring av nöden. Vi ha också en kungl. proposition angående dyrtidstilläggen, som rör sig på hundratals miljoner kronor, och vi veta icke, hur det skall vara möjligt att täcka dessa anslag. Att då stå upp här i kammaren och yrka på en fördubbling av anslaget för ett ändamål, som är absolut improduktivt, och som kan inskränkas, utan att folk lider skada därav, anser jag för min del absolut icke vara med ansvars-känsla överensstämmande. Under sådana förhållanden kan jag icke gå med på utökning av föreliggande anslag.

Dessutom vill jag påpeka, att Uddevalla orkesterförening existerar utan statsanslag. Den var ju startad härom året med tanke på statsanslag, ehuru det icke lyckades att genomdriva detta, men den existerar i alla fall. Det är ju visserligen möjligt, ehuru jag icke vet det, att det är en mindre orkesterförening, men den sprider säkerligen i alla fall lika mycken glädje i de trakter, där den verkar. Att då icke sådana stora tätt bebyggda samhällen som Hälsingborg, Norrköping och Gävle kunna med ett anslag på 18.000 kr. om året för vartdera uppehålla sin orkesterverksamhet förvånar mig synnerligen.

Jag kan, herr talman, icke annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Edberg, Norman* och *Jonsson* i Hökhult.

Herr *St a r b ä c k*: Herr talman! Det är nog inte många, som med glädje se denna debatt uttänjd, och jag medger själv, att då så många varmhjärtade anföranden hållits, det borde vara onödigt att även jag tager till orda. Men det är en synpunkt, som jag inte kan låta bli att framlägga, då den bottnat just i denna frågas verkliga djup.

Ingen kan förneka, att vårt folk kanske är det, som har det starkast musikaliska behov man kan tänka sig. Vi ha outtömliga fonder av musikaliska alster hos vårt folks djupaste och bredaste lager. Jag behöver inte länge orda om detta. Jag kan endast påminna om våra folkmelodier, vidare om alla de märkliga låtar, som spontant uppstått i de svenska bygderna. Vi minnas måhända många av oss den högt förtjänte nyss avlidne revisionssekreteraren Nils Andersson, som erhöll bidrag av statsmedel till utförandet av sin stora livsgärning, samlandet av dessa folklåtar. Jag bevistade en gång tillsammans med honom en spelafton på Skansen, då två spelmän uppe ifrån Hälsingland trakterade sina felor, och han fäste då min uppmärksamhet på, hur märkligt det var att de melodier, de ledande motiv, som där förekommo, voro jämförbara med de allra största europeiska mästarnas ledande motiv i deras förnämsta kompositioner. Det bör sålunda inte vara svårt att förstå, vilken stark och sund musikalisk känsla, som ligger på bottnen av vårt folk. Hur tro ni detta kan komma sig, mina herrar? Jo, liksom det naiva ofta är det för-

nämsta. stamma dessa melodier direkt från den svenska naturen. Att spelaren satt och hörde på forskarlen och fångade näckens melodi är visserligen en legend, en sägen, men den har en sanningskärna, att det är den svenska naturen, som givit upphov till det friska källsprång, som ständigt går igen i dessa vårt folks musikaliska alster. Nu kan man säga, att det där är gott och väl, men att detta källsprång porlar väl ännu. Det finns väl ingenting, säger man, som hindrar, att man fortfarande lyssnar till den svenska naturen och därifrån hämtar sina inspirationer. Jo, det finns nog förhållanden, som ändrat reciprociteten mellan den lyssnande människan och naturen. Den svenska naturen är ganska förstörd och vår jäktade tid har inte många sekunder övriga åt ett sådant försjunkande i andligt umgänge med de starka, elementära krafterna. Vi behöva sålunda ett surrogat, och vi kunna få det genom dessa förnäma musikalster, som endast en orkester kan ge.

*Ang. musik-
foreställningar
för
allmänheten.
(Forts.)*

Det gäller här i inte ringa grad städernas invånare. Dessa härstamma ju också från landsbygden, och de ha i blodet kärleken till allt vad den ursprungliga naturen kunnat skänka, men de behöva mer än andra detta surrogat, som en god musik lämnar. Jag har den äran att vara ordförande här i Stockholm för en rörelse som heter »Skådebanan», vilken genom god teater och god musik vill bära sitt strå till folkbildningens stack. Vi fingo för en tid sedan tillfälle att ordna folkkonserter på Auditorium i Stockholm till mycket billigt pris. Då det emellertid var en mycket olämplig tid, nämligen klockan 5 på lördagseftermiddagen, som konsertföreningens orkester var ledig, var det med den allra största skepsis vi motsågo resultatet. Auditorium var emellertid fullsatt till så gott som sista plats vid alla dessa konserter. Detta är ett exempel på, hur den stora allmänheten även i städerna, där det dock finns tillfälle till mera lättsmälta nöjen, anammar ordet, där det verkligen hålles tillgängligt. Och det är alldeles säkert riktigt, såsom herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet yttrade, att vi få inte resonera så, att denna orkesterverksamhet inte når så stora lager av befolkningen. Det gäller dock verkliga centra, och från dessa strålar inflytandet ut i mycket större omgivningar än vi kunna ana. Vi få lov att handskas varligt med de värden, som inte kunna vägas upp i klingande mynt. Vi kunna inte väga betydelsen av dessa orkesterföreningars verksamhet; ingen vet hur långt de sträcka sitt inflytande.

Det blir utan tvivel så, att om vi nu bifalla utskottets hemställan, dessa orkesterföreningars existens är hotad, ty med penningvärdets fall under den depression varunder vi leva är ett icke ökat anslag i verkligheten liktydigt med ett mycket minskat sådant. Jag vågar verkligen vädja till denna kammare, som alltid visat ett så levande och frikostigt intresse för folkbildningsrörelsernas olika former i vårt land, att man må betänka sig mer än en gång, innan man lägger en avslagsedel i urnan vid omröstningen om detta anslag.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Med herr Starbäck förenade sig herrar *Lübeck, Branting* och *Löfgren* i Stockholm.

Ang. musik-
föreställningar
för
allmänheten.
(Forts.)

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Nu ha ju alla kammarens poeter och lyriker haft ordet, och det är därför med en viss tvekan som jag en enkel bonde går upp en gång till. Jag skulle gärna önska att svara herr Vennerström på hans angrepp mot mig, men då jag hörde, att det gällde min materiella hydda, må det vara, jag kan icke göra den mindre än den är.

Nu kan det inom parentes sagt icke förväna mig, att Norrköpings- och Hälsingborgsrepresentanterna tala med all den värme och kraft de kunna för detta anslag, och särskilt herr Björkman i Norrköping anförde en stund i Vreta klosterkyrka såsom bevis, vilken stor uppgift detta anslag har att fylla. Han skildrade den känslostämning, som där rådde så medryckande, att det slog an mycket livligt på många av kammarens ledamöter; men det bevisar väl icke någonting, mina herrar, allra minst att hela Sveriges folk kan få någon nytta av detta anslag, som inte kan komma att beröra mera än ett par procent av landets befolkning; och att man då på grund av dylika känslostämningar skall gå med på ett anslag av 112,500 kr. om året, anser jag icke, att man under tider som dessa kan stå till svars med.

Nu skulle jag till det exempel, som herr Nilsson i Landeryd här framdrog om nödhjälpsanslag till arbetslöshetens bekämpande, också kunna nämna, att i onsdags avtog kammaren en begäran om 5,000 kr. för en norrlandsprovins, där det gällde att bereda fattiga barn från djupt in i skogarna liggande bygder tillfälle att komma fram till ordentlig skolgång och till skolhem. Då sade kammaren nej. Men nu är den färdig, när det gäller, att tre orkesterföreningar skola få anordna musik en och annan gång, att bevilja 112,500 kronor.

Man vågar icke höja avgifterna vid dessa konserter från 50 öre till 1 kr., ty då säges det, skrämmer man bort hela befolkningen och får spela för tomma väggar; och detta sker samma halvår, då inträdesbiljetterna till en boxningskamp kostat 50 kr. för att få åse hur den ene boxaren slår in tänderna på den andre.

Jag undrar, var herrarna ha sina kulturella framtidsutsikter, om man icke vågar taga ett så måttligt pris för det, som verkligen är värdefullt. När biljettprisen till mången gång tivelaktiga biografförevisningar t. ex. sättas till 1 à 2 kr. bliva lokalerna fulla, men här är man orolig för att sätta inträdesavgiften till 1 kr. för verkligt god orkestermusik.

Men jag vill också anföra ett annat skäl, som är avgörande i denna fråga. Det talas nämligen om att få anslaget ökat för att dessa orkesterföreningar skulle utbreda sig över hela landet. Men förstå icke herrarna, att just om man går med på detta högre anslag till orkesterföreningarna blir det omöjligt att åstadkomma flera sådana, ty ju högre anslag dessa orkesterföreningar få, ju mer omöjligt blir det att få nya orkesterföreningar till stånd och få anslag till dem.

Vidare när första kammaren med så stor majoritet gått på utskottets förslag, skulle det förväna mig — för all del med den vädjan, som här gjorts, kan det dock hända att det lyckas — om reserveranternas yrkande vid gemensam votering kan stå sig. När man nu i dessa tider, som i alla fall äro i nedåtgående, vill få detta anslag

fördubblat för att kunna ge medlemmarna i orkesterföreningarna högre avlöningar, får jag fråga, hur detta står i samklang med anslaget till dyrtidstilläggen, där vi skola gå till minskning och likaså på andra områden, när vi skola försöka att spara.

Ang. musikföreställningar för allmänheten.
(Porta.)

Jag vill till sist i detta sammanhang påpeka, att Kungl. Maj:st har först prutat ned bortåt 20 miljoner kronor på denna huvudtitel, om jag minns rätt, innan den kommit in till riksdagens prövning, och sedan har statsutskottet prutat ned ytterligare icke mindre än 4 miljoner kronor på samma huvudtitel.

Herr talman, jag skall icke uppehålla tiden längre. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr B j ö r k m a n i Norrköping: Herr talman! Herr Bengtsson i Norup gjorde sig skyldig till ett missförstånd, som jag nu hör att kammarens ledamöter också uppfattat. Herr Bengtsson trodde nämligen, att det å min sida såsom ett argument för att orkesterföreningarna gagnade både stad och land sagts, att man skulle ha musikföreställningar i Vreta klosterkyrka. Jag erinrade emellertid, att stad och land kunde ha olika behov av bidrag från staten i kulturellt avseende. Lika väl som Vreta kloster restaurerats med bidrag av staten, lika väl, sade jag ungefärligen, borde musikkulturen få hjälp i städerna, i all synnerhet när denna hjälp kom även landet i dess helhet till godo.

Det var för att rätta denna missuppfattning jag begärde ordet. Men jag skall också nämna ännu ett par saker. Herr Nilsson i Landeryd gjorde en jämförelse med den sparsamhet, som måste tillämpas, när den stora arbetslöshetspropositionen ligger före till behandling, och herr Bengtsson i Norup talade om de ökade löneanslag, som för musici krävas. Med full avsikt ville jag i mitt första anförande ej vidröra frågan om de föreslagna anslagens betydelse för arbetslösheten. Jag ville i huvudsak se frågan såsom en kulturfråga. Men nu anser jag mig också kunna påpeka, att, om det högre anslaget till dessa tre orkesterföreningar skulle falla, ett 80- eller 90-tal musici komma att bli utan anställning. Vidare vill jag säga, att det inte bara är fråga om att — visserligen endast i ringa mån — öka de låga avlöningar, som förut kunnat tilldelas dessa musici, utan det är också fråga om att täcka de ökade utgifter, som orkesterföreningarna även eljest haft sedan flera år, men som de kunnat bestrida tack vare framgångsrika försök att tigga ihop pengar av mecenater och andra, något som emellertid nu blott i ringa mån är möjligt.

Jag skulle kunna tillägga en del annat, men jag antager att herrarna hava fått nog av »kammarmusiken» för i dag.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid punkten avgivna reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

*Ang. musik-
föreställningar
för
allmänheten.*
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 228 av utskottets förevarande utlåtande nr 8 A, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Voteringen utvisade 81 ja, men 94 nej, vadan kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 229—232.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 233, angående anslag för understödjande av idrotten.

*Ang. under-
stödjande av
idrotten.*

Under punkten 234 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till understödjande av idrotten anvisa på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 200,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till understödjande av idrotten anvisa på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 140,000 kronor, därav till svenska gymnastikförbundet 40,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson* i Falun, *W. Bäckström* och *Andersson* i Prästbol, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till understödjande av idrotten anvisa på extra stat för år 1922 ett förslagsanslag, högst, 90,000 kronor, därav till svenska gymnastikförbundet 40,000 kronor, att utgå på de villkor, Kungl. Maj:t kunde finna skäl bestämma.

Punkten föredrogs, varefter

Herr E. A. Nilson i Örebro yttrade: Herr talman, mina herrar! Min principiella ståndpunkt i fråga om statsanslaget till idrotten, den lär väl för flertalet av kammarens ledamöter vara känd sedan de är jag såsom ledamot av statsutskottet hade äran och skyldigheten att deltaga i den förberedande prövningen av de begärda äskandena därutinnan. Särskilt må det tillåtas mig erinra om den debatt, som förekom i kamrarna år 1913, det år, som kan betraktas såsom idrottsanslagets genombrottsår. Vid det tillfället avstyrkte statsutskottet den föreliggande framställningen, men mot detta utskottets avstyrkande utlåtande funnos avgivna reservationer av 11 ledamöter, 7 från första kammaren och 4 från denna kammare. Av de 4 från denna kammare var jag en, och de övriga tre voro, om jag nu minns rätt, herrar Axel Ekman, E. F. Hell-

berg och Karl Starbäck. Under den debatt, som vid detta tillfälle fördes, kom även idrottsrörelsens utväxter och oarter på tal. I anledning därav tillät jag mig då påpeka, att det vore nödvändigt, att denna rörelse komme under statsens kontrollerande inflytande, och för att vinna det målet borde man lämna anslag till rörelsen. Genom ett statsanslag skulle regeringen sättas i tillfälle att genom sina underlydande organ vaka över att idrottsrörelsen finge en sund och god ledning. Det skälet ensamt är för mig avgörande den dag, som är, för att anslag bör beviljas, men jag erkänner fritt och öppet, ehuru med djupt beklagande och sorg i mitt inre, att om det skälet icke funnes, skulle jag nu yrka rent avslag på det äskande, som behandlas under denna punkt. Det är med hänsyn till vad som förekommit inom idrottsrörelsen, särskilt under den senaste tiden, som jag anser, att riksdagen icke kan hysa det förtroende till idrottsledningen, att därpå kan grundas beviljande av anslag.

Näväl, säger man, men riksdagen har ju då regeringen att lita till. Ja väl, men jag frågar då: hur ställer sig regeringen i fråga om idrottens ledning och utövning i sund och god riktning? Man har enligt min uppfattning rätt att framställa den frågan, då man erinrar sig, hurusom, då polismästaren här i Stockholm nekade att giva tillstånd till en uppvisning i boxning av en fransk professionell boxare och besvär däröver anfördes hos regeringen, regeringen undanröjde polismästarens beslut, så att uppvisningen fick äga rum. Den kulturbild, som den boxarens besök och uppträdande här lämnade kvar som ett bestående minne, vill jag icke draga fram. Jag vill hellre draga en slöja över hela denna företeelse och undvika att på något sätt gå in i någon skildring av de detaljer, jag från den uppvisningen hört beskrivas. Men jag vill fråga de närvarande: kunna ni säga mig namnet på någon konstens, vetenskapens eller uppfinningarnas främste man, som har hyllats tillnärmelsevis så av Stockholms stads befolkning och även av befolkningen annorstädes ute i vårt land, som denne boxningskonstens utöware? Svaret blir utom varje tvivel nekande. Och jag frågar vidare: vittnar inte detta om en viss råhet i stället för kultur?

Nu kan man säga, att det icke var den s. k. idrottsledningen, som anordnat denna uppvisning. Det är sant, men lika sant är det, att idrottsledningens spetsar voro bland dem, som arrangerade detta bedrägliga skådespel och på allt sätt ådagalade sitt varma intresse för detsamma. Och vidare — och detta är det ledsamma — har man icke hört, att idrottsmännen hava hållit något räfst- och rättareting med dessa sina ledare. Reaktionen har uteblivit, den sunda reaktionen emot de överdrifter emot de enligt min mening mycket beklagliga avarter i fråga om idrott, som den uppvisningen ådagalade och jag säger öppet, att innan vissa i den av mig berörda saken komprometterade personer avlägsnats från sina ledareställningar inom idrottsrörelsen, kan förtroendet från riksdagens sida för idrottsrörelsens ledning icke återvända.

Idrottsrörelsen har seglat i medvind en tid. Det fanns förut

*Ang. under-
stödjande av
idrotten.*

(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

en ung kraft, en seg kraft inom denna rörelse, en ung man, vilken jag kände ifrån hans pojkar. Hans namn var Emanuel Gran, och han var uppväxt i min hemstad. Jag känner den mannens uppfattning av idrottens betydelse, och jag vet också, att den uppfattning, han hade om idrotten var att den borde vara och förbli en amatöriddrott. Man är berättigad att fråga: hur är det med den saken nu? Ja, idrottsrörelsen har seglat i medvind en tid, men motvind har uppenbarligen idrottsrörelsen behov av, om den ånyo skall kunna komma in i sunda banor. Det är de hårda vindarna, som understundom ha till uppgift att draga rensande fram bland murkna grenar, som behöva lossas ifrån träden i skogarna och parkerna, och den motvinden måste enligt min uppfattning uppenbarligen bli av hårdare slag, än den, som kan åstadkommas genom ett bifall till statsutskottets hemställan. Att jag har den uppfattningen, det beror därpå, att jag sett uttalanden i pressen ifrån vissa av idrottsrörelsens ledande personer, som vittna därom, att de icke förstått, att de icke ha uppfattat, vilken stor skada, de av mig här antydda oarterna och utsvävningarna göra den sunda idrottsrörelsen. Den, som vill verksamt gagna idrottsrörelsen, han bör därför enligt min uppfattning giva sin anslutning till den kraftigaste reaktion mot alla idrottsrörelsens oarter, som nu kan ges, och som behöver ges. Detta kan ske därigenom, att man stöder den vid denna punkt avgivna reservationen, vilken innebär en ytterligare nedprutning av idrottsanslaget med 50,000 kronor i förhållande till statsutskottets hemställan.

I fråga om anslaget till gymnastiken äro uppfattningarna däremot alldeles lika. Jag kan tillägga, ehuru detta icke behöver utöva något avgörande inflytande på någons uppfattning, att jag haft samtal med idrottsmän, varma vänner av en sund amatöriddrott, och att de vid ingående samtal nödgats medgiva, att en ytterligare nedprutning av anslaget nog skulle verka rensande inom idrottsrörelsen. Och en rensning behöves.

Om icke tiden nu varit så kort, skulle det ha varit intressant att vidröra en del förhållanden vid de olympiska spelen sistlidet år. Det torde nu vara bäst att icke göra det. Men den, som vill, kan ju göra en liten undersökning, hur den svenska idrottens poängställning vid spelen skulle tett sig, om den icke hade upphjälpts genom exempelvis de ryttaresegrar, som de svenska officerarna där tillvunno Sverige.

Jag skall icke vidare ingå på detta spörsmål nu utan med åberopande av vad jag anført och med understrykande av vad statsutskottet i andra delar av sitt utlåtande uttalat be att få yrka avslag å såväl den kungl. propositionen som utskottets hemställan och bifall till den vid denna punkt avgivna reservationen.

Vidare anförde:

Herr H a n s s o n i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Det är ganska otacksamt efter den straffpredikan, som nyligen hållits

att taga till orda för de synpunkter, jag i denna sak företräder. Statsutskottets utlåtande har ganska mycket överraskat mig, inte därför, att det innehåller anklagelser mot idrotten, utan därför att jag har ett bestämt intryck av, att dessa anklagelser grunda sig mindre på verklig kännedom om den svenska idrottsrörelsen än på tillfälliga stämningar, förorsakade av en omständighet, som enligt mitt förmenande idrottsrörelsen icke kan göras ansvarig för.

Det står här i statsutskottets utlåtande, att flera tecken tyda på att idrottsrörelsen letts in på vägar, som ingalunda kunna anses föra till det mål, en sund idrott vill vinna, nämligen kroppslig och andlig hälsa, att den svenska idrottsrörelsen genom sina framträdande avarter och överdrifter äventyrar det goda namn, den sedan länge ägt, och att detta är ett förhållande, som måste beklagas och som ej kan förbises, då det nu gäller att med statsmedel understödja idrottens fortsatta utveckling. Om man känner till det ordval, varmed statsutskottet brukar röra sig, skall man konstatera, att det är mycket allvarliga anklagelser, som i detta fall riktas mot den svenska idrottsrörelsen. Det förefaller mig under sådana förhållanden, som om statsutskottet bort inför riksdagen förebringa någon bevisning för sina anklagelser, och att utskottet, därest dessa anklagelser verkligen kunnat styrkas, icke bort stanna vid att yrka en större eller mindre nedsättning av anslaget. Vore dessa anklagelser berättigade, då borde också statsutskottet kommit till den slutsatsen, att man först sedan dessa avarter äro avskaffade från statens sida kan fortsätta att öfva huvud understödja idrottsrörelsen.

Men vad är det nu, man fått veta under den fortsatta behandlingen i riksdagen och nu senast av herr E. A. Nilson i Örebro? Vad är det för anklagelser, man har att rikta mot idrottsrörelsen? Jo, den franske mästernickaren besök i Stockholm föranledde ett uppträde, där något tusental större eller mindre pojkar sprungit som galna efter nickarens bil och där polisen t. o. m. hade vissa svårigheter att upprätthålla ordningen. Nu frågar med all rätt herr E. A. Nilson: Hur skulle det varit, om det kommit en vetenskapens storman till Stockholm? Skulle han blivit hyllad på det sättet? Nej, naturligtvis inte. Men jag skulle vilja fråga: Hur skulle det ha blivit, om Douglas Fairbanks eller Mary Pickford kommit till Sverige? Tror ni inte, att galenskapen då skulle bli ännu värre? Men jag tror icke, att den omständigheten, att det skulle springa en del ungdom efter ett par av bions hjältar och hjältinnor skulle i och för sig vara någon anledning att göra något allmänt uttalande av fördömande över biografirörelsen. Till förekommande av en onödig replik vill jag tillägga, att naturligtvis betraktar jag inte alls Douglas Fairbanks och Mary Pickford som representanter för någon verklig kultur. Men jag vill komma fram till detta: Kan man verkligen taga den omständigheten, att under den franske mästernickarens besök förekommit vissa uppträden till anledning att vidtaga åtgärder mot idrottsrörelsen i avseende å statsanslag? Jag får för min del säga, att jag kan förstå, om människor i privata resonemang draga sådana slutsatser, men jag kan icke förstå, att riksdagens statsutskott och därefter riks-

Ang. understödjande av idrotten.

(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

dagen kunna låta sig bestämmas av sådana grunder, då det gäller att avgöra vilket belopp man vill anslå till idrottsrörelsen.

Sedan är det en annan fråga: Kan det mot idrottsrörelsen riktas andra anklagelser? Jag tror, det kan göras, och jag tror, det kan riktas mycket allvarliga anklagelser mot idrottsrörelsens *ledning*. Det har här gjorts en anmärkning bland annat mot de dryga administrationskostnaderna. Jag tror, det hade varit angeläget, om utskottet velat gå in på en undersökning, hur idrottens egna inkomster disponerats, och om icke ett fortsatt statsanslag borde följas av en vidgad rätt för staten att kontrollera idrottsrörelsens hela ekonomi, icke blott statsanslagets användning utan också idrottsrörelsens egna inkomster. Ty det är alldeles uppenbart, att det här icke kan vara fråga endast om hur statsanslaget användes, utan att man också måste fråga sig: har rörelsen så stora egna inkomster, att statsanslaget är obehövt, eller användas dessa stora egna inkomster på ett sådant sätt, att man har skäl att göra anmärkningar däremot?

Det är att märka, att den idrott, som är mest populär i vårt land, är fotbollen. Jag delar icke den här populära motviljan mot fotboll. Jag tror, att det är en mycket god och nyttig idrott, en av dem, som bäst utveckla kroppen, och själv är jag en ganska intresserad åskådare av fotbollsmatcher, ehuru, tyvärr, mitt intresse väcktes så sent, att jag icke själv kommit att deltaga i idrottens utövning. Det är tydligt, att denna idrott på grund av sin popularitet har mycket stora inkomster; det påstås, att fotbollsförbundet under senaste året hade en affärsomslutning på $\frac{3}{4}$ miljoner kronor. Då frågar man sig: Kommer från denna inkomstbringande idrottsgren några anslag den övriga idrotten till godo? Den allmänna idrotten, som arbetar under svåra förhållanden, mest därför att den icke kan tilldraga sig samma publikintresse som fotbollen, får den något med av de stora inkomster. som fotbollsförbundet har? Jag tror för min del, att fotbollsrörelsens inkomster kunde i mycket hög grad användas för att upphjälpa den allmänna idrotten. Men pengarna användas icke på det sättet. Det har här i riksdagen lämnats en uppgift, att fotbollsförbundet dock skulle hava anslagit 90,000 kronor till anläggande av idrottsplatser, men det skulle vara rätt intressant att få den uppgiften verifierad; enligt vad man sagt mig lämnar icke fotbollsförbundets revisionsberättelse någon upplysning i det avseendet. Däremot är det riktigt, att man inom fotbollsrörelsen använder sina inkomster på ett sådant sätt, att, om det funnes en stark och oberoende kontroll, allvarliga erinringar skulle kunna göras. Jag kommer alltså till den slutsatsen, att fotbollsrörelsen bör kunna stödja den allmänna idrotten, som behöver stöd, men underlåter att göra detta. Därav drager jag återigen den slutsatsen, att det kan finnas anledning säga, att intill dess ett annat förhållande i detta avseende inträder, finnes det ingen anledning att lämna statsanslag.

Men då måste jag fråga mig: Huru skulle det verka, om man icke lämnade statsanslag eller om man minskade anslaget till idrottsrörelsen? Jo, följden skulle otvivelaktigt bli, att man i stället för att stäcka den osunda utvecklingen i stället uppmuntrade densamma. Den

allmänna idrotten, som har det största behovet av statsanslag, skulle bli lidande och få svårt att arbeta, på många håll kanske gå under, men fotbollen skulle alltjämt stå sig och utvecklas och i mycket högre grad än hittills fånga det allmänna intresset.

Jag tror därför, att det är en oriktig politik, som man här vill bedriva, när man vill pruta ned anslaget så mycket som möjligt. Jag tror, att den riktiga politiken är, att vi fortfarande lämna det statsbidrag, som vi förut lämnat idrottsrörelsen, men att vi därvid knyta helt andra villkor än hittills om rätt från statens sida att öva kontroll över idrottsrörelsen och dess ledning. Därigenom blir man istånd att garantera, *dels* att även sådana grenar av idrotten, som nu arbeta under svåra förhållanden, må kunna fortsätta att arbeta, och *dels* att staten genom sina myndigheter får en kontroll över hela idrottsrörelsen, som kan möjliggöra ett avlägsnande i större utsträckning av vissa personer inom den nuvarande idrottsledningen och därmed också inleda rörelsen på sundare banor.

Det har här rekommenderats en särskild utväg, nämligen att uppmuntra gymnastiken så mycket mera och inskränka anslaget till idrotten. Jag tror det vore ganska olyckligt att skapa detta motsatsförhållande mellan idrott och gymnastik. Jag tror icke man vinner sitt syftemål att stävja de osunda tendenserna inom idrotten genom att mera gynna gymnastiken. Om jag förstår saken rätt, gäller det här två länkar i samma kedja. Jag tror icke det är möjligt att intressera någon större del av den svenska ungdomen för gymnastik. Ungdomen vill icke blott ha idrott i och för sig utan även tävlingsmomentet i idrotten, och därför tror jag, att de unga alltid komma att dragas till fotbollen och den allmänna idrotten, men icke till gymnastiken. Dit komma de under senare år, då de icke ha så starkt behov av tävlingsintressets tillfredsställande, då de se med andra ögon på dessa ting och då kanske också gymnastiken ur andra synpunkter blir ett behov för individen. Jag tror därför icke, att man skall slå in på en sådan väg, som här anvisas, nämligen att skapa en motsättning mellan gymnastik och idrott. Man får nog utgå ifrån, att idrotten omfattas av vissa yngre grupper av folket, gymnastiken representerar behovet hos andra.

Jag tror icke det kan vara riktigt att riksdagen på grund av ett tillfalligt upptråde i Stockholm tager sig anledning att göra en del anklagelser. Skola anklagelser göras, då böra de också verifieras, och skall det ingripas på detta område, så böra vi ingripa på det sättet, att man gör ett hastigt slut på de påklagade missförhållandena. Att vi minska några tiotusen kronor på detta anslag, kommer icke att inverka på den nuvarande sammansättningen av idrottsledningen. Vill staten göra något för en sund idrott, så får den ingripa på annat sätt och icke med sådana här småfuttigheter.

Herr Broander: Herr talman! Jag vill icke ingå på någon polemik om den moderna idrotten och dess avarter, jag skall försöka att lägga en annan synpunkt på frågan.

Att det föreliggande anslaget på grund av vårt nuvarande fi-

Ang. under-
stödjande av
idrotten.

(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

nansiella läge bör utgå med ett lägre belopp än av Kungl. Maj:t föreslagits, därom är jag fullkomligt ense med utskottet. Jag tror därjämte att, om man vill, att idrotten skall få den utbredning, som är önskvärd, och bli så att säga en hela folkets egendom, då får man nog ställa så till, att uppnåendet av detta mål icke göres beroende av att mer eller mindre dyrbara idrottsplatser och idrottsmateriel eller en dyrbar förvaltning bliva nödvändiga. Ty, om idrottsrörelsen skall få en sådan utbredning, som man önskar, så kommer det i så fall att bli omöjligt att bevilja anslag i erforderlig utsträckning.

Att idrott kan övas och detta i mycket stor utsträckning utan sådana dyrbara anordningar, därpå är den gottländska idrotten ett talande och jag vågar säga ett lysande exempel. Tyvärr har även på Gottland idrotten numera gått något tillbaka mot förr i tiden, men icke längre tillbaka än att det i min barndom och ungdom icke fanns en gottländsk pojke, som uppnått åtta eller tio års ålder som icke kunde spela boll och kasta varpa, och den idrotten övades med liv och lust av alla åldrar, barn, ynglingar, män, ja icke ens sextio—sjuttioåringarna voro undantagna.

Varje söndag samlades befolkningen i socknen till idrottslekar, och däri deltog icke bara alla åldrar utan också alla samhällsklasser. Där möttes bonden och hans dräng, köpmannen och hans biträden, dagakarlen, tjänstemannen, alla. Det är min övertygelse, att den omständigheten, att motsättningen mellan de olika samhällsklasserna är mindre på Gottland än i andra delar av vårt land, i hög grad beror på den där övade idrottens välgörande inflytande.

Mot slutet av 1800-talet gick idrotten tillbaka på Gottland, vilket till mycket stor del berodde på det då florerande läseriet och delvis också på att ungdomens håg drogs åt andra håll.

Glädjande att säga har under de senaste åren idrotten åter gått framåt, och detta har i icke ringa grad berott på att det för något tiotal år sedan bildades en förening med namnet »Föreningen för gottländsk idrott». Denna förening stiftades av några för den gottländska idrotten intresserade män och hade till uppgift dels att stimulera det avsvalnande intresset för de gottländska idrottslekarna, dels också att motverka, att de rena gottländska idrotterna bleve undanskjutna av den moderna idrotten och dess avarter.

Den moderna idrotten är nämligen också representerad på Gottland av Gottlands Idrottsförbund, som är en avdelning under riksförbundet. Gottlands Idrottsförbund åtnjuter såsom varande en avdelning av riksförbundet ärligen en viss del av statsanslaget till idrottens främjande, men Föreningen för gottländsk idrott har aldrig kommit i åtnjutande av idrottsanslag. Föreningen har visserligen någon gång sökt statsanslag, men ansökningen härom har blivit avslagen.

Jag har velat påpeka önskvärdheten av att även idrottsföreningar som stå utanför riksförbundet böra få komma i åtnjutande av anslag till idrottens främjande, och jag har vidare med detta mitt uttalande velat framhålla vikten av att även sådana former av idrott,

som kunna utövas utan dyrbara anordningar, dyrbar materiel och dyrbar förvaltning, borde främjas och understödjas. Man skulle då kunna komma betydligt längre med jämförelsevis små medel. Jag ber ännu en gång att få uttala önskvärdheten av att även sådana idrottsföreningar, som icke stå under riksförbundet, böra kunna bli i tillfälle att åtnjuta statsanslag, och jag skulle vilja vädja till kammaren att även för att möjliggöra detta icke gå längre i nedprutning av det här ifrågasvarande anslaget än utskottet velat gå. Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)*

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag står här på utskottets ståndpunkt ifråga om såväl motivering som hemställan. Jag skall visserligen erkänna, att jag inom avdelningen stod närmare den ställning, som här företrätts av herr E. A. Nilson i Örebro. Men då inom avdelningen också yrkades på en höjning av anslaget över 150,000 kronor, måste vi försöka mötas, för att få en enhällig avdelning. Och då vi fingo en så kraftig motivering, som här synes i utskottets utlåtande, så lät jag mig nöja och gick med på en anslagssumma av 140,000 kronor men med bestämda villkor på uppdelningen av anslaget. Herr Hansson i Stockholm uttalade sig för, att man borde låta idrottsrörelsen och gymnastikförbundet själva göra denna uppdelning. Men då det visat sig, att gymnastikverksamheten, som vi vilja befordra, endast fått 14,000 kronor, medan idrottsrörelsen behållit allt det övriga, så ha vi ansett oss böra göra den reservationen, att gymnastiken skall ha 40,000 av de 140,000 kronorna och således idrotten endast 100,000 kronor i stället för såsom i år 136,000 kronor.

Om nu reservanternas förslag skulle gå igenom, så skulle man pruta inte mindre än 86,000 kronor på idrottsrörelsens anslag. Ty även reservanterna ha gjort en sådan uppdelning, att 40,000 kronor skola gå till gymnastiken, varigenom endast 50,000 kronor skulle återstå till idrotten. Om man nu här skulle på grund av en kanske tillfällig misstämning mot idrottsrörelsen taga ett sådant steg, som reservanterna föreslå, så tror jag, att man kanske därigenom kunde göra idrottsrörelsen sådan skada, att det blir svårt att reparera den igen. Den kraftiga motivering, som utskottet enhälligt tillstyrkt, innebär emellertid, herr Hansson i Stockholm, ingen anmärkning mot idrottsrörelsen såsom sådan utan mot ledningen. Den är riktad mot dem, som lett in denna rörelse på banor, som omöjliga kunna godkännas eller försvaras.

Nu har herr Hansson i Stockholm begärt, att man skulle bevilja det nu utgående anslaget men samtidigt begära revision av alla idrottsrörelsens räkenskaper. Men det vet väl herr Hansson, att, då staten beviljar anslag, så har också statsrevisorerna rätt att kontrollera räkenskaperna. Och det skulle förvåna mig mycket, om inte vid den blivande statsrevisionen revisorerna få något ärende till ledningen av idrottsrörelsen för att titta litet närmare på papperen.

Skulle det nu gå därhän, som här befarats, och vilket även herr Hansson i Stockholm var inne på, att det gör detsamma vad

Ang. under-
stödjande av
idrotten.

(Forts.)

riksdagen beslutar, idrottsrörelsen kommer i alla fall att gå sin väg, så vill jag bara säga, att, om det inte hjälper med denna motivering, då är det skäl att en kommande riksdag taga ännu hårdare tag. Men jag tror inte, att kammaren bör på grund av en sådan stämning, som nu till följd av vissa förhållanden, som jag inte skall vidröra, nedsätta anslaget allt för kraftigt för att kanske sedan nästa år höja det igen. Sådana stora omkastningar äro inte förenliga med, jag tänkte nästan säga, riksdagens värdighet. Man skall naturligtvis beivra alla de oarter, som idrottsrörelsen fått med sig, men samtidigt också med anslag visa, att man vill stödja den sunda idrotten. Och jag tror, att, om kammaren tar denna utskottets hemställan, så har kammaren därmed fattat det bästa beslutet som enligt min mening är att dels beivra alla oarter, dels giva gymnastiken litet större rum i anslaget, och dels slutligen försöka främja det goda i idrottsrörelsen.

Herr talman, jag har med dessa ord velat yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Gustafson i Stockholm: Herr talman, mina herrar! Jag har till stor del blivit förekommen av herr Hansson i Stockholm och skall därför inte förlänga debatten med många ord. Men jag skall i alla fall be att få tacka utskottet för den välvilliga behandling, som utskottet givit min motion angående anslag till gymnastikförbundet. Det är jag givetvis glad åt, ty därigenom får detta förbund ett kommande år 9,000 kronor mera, än jag motionerat om. Men jag är å andra sidan ledsen över, att höjningen på den kanten kommer att tagas från den andra delen av idrottsrörelsen. Det tror jag inte är lyckligt. Man bör inte för en tillfällig stämning, för ett misstag, som några män inom ledande kretsar av idrottsvärlden gjort, gå så långt, att man reagerar i den formen, att man beskär anslaget på det sätt reservanterna föreslagit. Jag tror, att detta är oriktigt. Jag säger det såsom ganska opartisk, då jag nämligen icke har varit och näppeligen kan komma att bli aktiv idrottsman. Men jag anser, att idrotten är någonting i vår industrialiserade tid, som vi icke komma ifrån och som därför måste stödjas och uppmuntras, även om den i mångt och mycket också kan hava gjort sig förtjänt av klander. Man kan emellertid på annat sätt reagera mot dess oarter och utväxter. Jag vill därför yrka bifall till det högre anslaget för hela idrottsrörelsen. Jag vill emellertid samtidigt säga det, att dessa boxningsmatcher och andra dylika tillställningar alltid på mig verkat som mindre sympatiska utslag av en lägre kultur. Ty sådan uppvisning i slagsmålsteknik kan jag icke anse ha särskilt stort värde eller ha något gott med sig. Dessutom vill jag i detta sammanhang, när man anmärker mot idrottsrörelsen, föra fram en synpunkt, som jag ber idrottsbladen och idrottsledningen tänka på. Det är någonting som man många gånger gjort mig uppmärksam på och som jag också själv haft anledning tänka på, det nämligen att det skulle vara önskvärt att våra idrottsmän, när de fara hem från sina segrar,

på tågen uppträdde litet mindre skränigt än vad som ofta förekommer.

Ang. understödjande av idrotten.

(Forts.)

Vi, som kritiserat i detta fall, hava gjort det i bästa mening och av omtanke för idrottens verkliga och sunda framtid. Jag hoppas också, att kammaren inte skall ge vika för en tillfällig missstämning nu, utan att kammaren följer utskottets förslag och beviljar detta mycket behövliga anslag.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet Bergqvist: Herr talman! Den förste ärade talaren, herr E. A. Nilson i Örebro, har under sitt anförande bland annat uttalat ett beklagande av att det genom regeringens medverkan blivit möjligt, att här i Stockholm en boxningsmatch kommit till stånd. Jag anser mig böra nämna några ord till förklaring. Ärendet har visserligen icke föredragits av mig utan av min kollega, chefen för socialdepartementet, men jag äger kännedom om, huru det förhåller sig med saken. Polismyndigheterna i Göteborg hade redan medgivit, att en boxningsmatch fick äga rum därstädes. När sedermera polismyndigheterna i Stockholm sågo sig förhindrade medgiva sådan match här, anfördes besvär däröver. Vid prövningen av besvären var det särskilt en omständighet, som blev avgörande för regeringens beslut att gilla besvären, oaktat man säkerligen gärna hade sett, att besvären kunnat lämnas utan avseende. Det befanns nämligen, att vissa överenskommelser redan under hand träffats med franska idrottsmän, och dessa överenskommelser hade fått i viss mån officiell karaktär, vilket skulle ha gjort, att, ifall man här avslagit framställningen och alltså stängt möjligheterna för den planerade matchen, detta hade kunnat fattas som en internationell ohövlighet, för vederbörande så mycket mindre förklarlig, som den idrottsman, det här gällde, i sitt hemland räknades som en av landets förnämsta idrottsmän. Det var denna omständighet, som gjorde, att regeringen i detta fall lämnade tillstånd till matchens hållande. Jag ber emellertid att få betona, att detta skedde under bestämt uttalande, *att medgivandet gällde endast detta enskilda fall*. Det är den förklaring, jag i detta avseende har att lämna.

Nu några ord i själva saken.

Den kritik, som såväl i utskottets betänkande som nu under diskussionen riktats mot idrottsrörelsen, framför allt mot den organiserade idrottsrörelsen, har berört tre olika punkter. Den har först och främst avsett den tendens till urartning, som förmenats — av åtskilliga symptom att döma — vara att befara. För det andra ha anmärkningarna inneburit, att gymnastiken hittills ej syntes hava kommit i åtnjutande av tillräckligt stor andel av statens understöd samt att man på idrottshåll ej trätt i önskvärt samarbete med gymnastiken. För det tredje ha anmärkningarna avsett förvaltningskostnaderna, vilka ansetts hava krävt för stor del av anslaget.

Jag skall först yttra mig om de två sista anmärkningspunkterna. Jag vill då uttrycka min tillfredsställelse över att utskottet

Ang. under-
stödjande av
idrotten.

(Forts.)

tagit upp frågan om gymnastiken. Särskilt vill jag tacka herr Hansson i Stockholm för vad han här sagt om gymnastiken. Jag tror, att vi här ha en svag punkt, och jag tror det vore synnerligen lyckligt, ifall det motsatsförhållande mellan gymnastik och idrott som onekligen förefinnes ej finge fort fara, utan att i stället idrottens och gymnastikens målsmän räckte varandra handen och ordnade samarbetet på ett klokt och rationellt sätt.

Beträffande förvaltningskostnaderna tror jag också, att här har sagts åtskilligt gott och klokt. Om de förvaltningskostnader, som hänföra sig till sista årets verksamhet, har jag sökt bilda mig en föreställning. Jag har funnit det svårt att avgöra, i vad mån berättigad anledning till anmärkning här föreligger eller icke. Jag tror emellertid, att det vore i hög grad önskligt, om det kunde iakttagas någon större återhållsamhet i dessa utgifter. Särskilt tror jag, i likhet med vad herr Hansson i Stockholm yttrade, att det vore synnerligen rationellt, i fall hela idrottsrörelsens ekonomi kunde ordnas så, att de olika grenarna inbördes även ekonomiskt stödde varandra, och att hela rörelsen komme under skarpt kontroll. För min del håller jag före, att man skulle vinna icke så litet, om den dualism i förvaltningen, som föranleddes därav, att det för närvarande finns två stora sammanslutningar, nämligen Sveriges centralför-
ening för idrottens befrämjande och Svenska gymnastik- och idrotts-
föreningarnas riksförbund, kunde undanröjas, så att förvaltnings-
arbetet bleve mera enhetligt. På den vägen tror jag, att ej så litet
skulle stå att vinna. Jag hoppas, att den diskussion, som här förts,
skall i det avseendet kunna bli vägledande för framtiden.

Vad slutligen beträffar den första anmärkningspunkten eller kritiken mot idrottsrörelsens förmenta tendens till urartning, så är det icke min avsikt att här uppträda som försvarare för vad som klandrats. Jag tror väl, att det förekommit brister och misstag, och att åtskilligt, som gjorts, helst borde vara ogjort. Men jag vill med hänsyn till vad som från flera håll anförts säga, att jag också tror, att man bör akta sig för att här döma utan tillräcklig urskillnad. Framför allt synes man böra skilja mellan vad som faller på den statsunderstödda idrottens konto och vad som faller på den fria idrottens. Emellertid är jag övertygad om, att vad som nu förekommit skall innebära en erinran till den svenska idrottsrörelsen av den art, att en sådan kraftåtgärd som anslaget ytterligare beskärande ej skall visa sig erforderlig. Denna förhoppning bygger jag framför allt på det faktum, att, såsom riksdagen också så sent som 1919 erkänt, ledarna för den svenska idrottsrörelsen, trots de svårigheter rörelsen onekligen haft att kämpa med — jag tänker härvid icke minst på konkurrensen med professionalismen och på det frestande trycket av oarter ifrån rörelsen i utlandets idrottsliv — dock i det stora hela lyckats hålla idrotten på sunda banor. Jag är övertygad om, att alla, som nitälska för en sund utveckling av vår svenska idrott, skola av vad som nu förekommit taga anledning att med skarpt uppmärksamhet följa och övervaka idrottsrörelsen.

Med det nu sagda till bakgrund ber jag att få säga, att jag tror att det skulle leda till verklig skada, ifall man nu ginge den väg reservanternas här anvisat, nämligen att nedsätta det av utskottet förordade anslaget ända till 50,000 kronor. Ty vad skulle då hända? Den svenska idrottsrörelsen är en så kraftig rörelse och har så djupa rötter i vårt nationella liv, att den icke *kan* dö. Men skall den leva, behöver den ekonomiskt underlag. Får den icke detta, på sätt som hittills skett, kan man befara, att den kommer att söka sitt publikum med så lockande medel som möjligt, och *det* kan, om något, komma att leda idrotten in på osunda banor. Ett alltför kraftigt nedsättande av anslaget kan ha en verkan alldeles motsatt den man nu synes vilja åstadkomma genom vad som här föreslås.

Slutligen får man ej glömma, att denna sak även har en sida, som vetter utåt, åt utlandet. Allt sedan de olympiska spelens dagar här i Stockholm 1912 har den svenska idrottsrörelsen stått i hög kurs i utlandet, något som i sin mån bidragit till att skänka aktning och beundran för vårt land. Skulle nu plötsligt efter endast ett eller ett par års förlopp ett så starkt misstroendevotum lämnas av Sveriges riksdag som det, vilket ligger i den nedskärning, som reservanternas här vilja åstadkomma, så måste detta komma att väsentligen försvaga den svenska idrottens anseende i utlandet och därmed ock i sin mån vara till men för vårt lands allmänna ställning i utlandet.

Jag vågar, därför mina herrar, uttala den förhoppningen, att kammaren icke må låta stundens misstämning få fälla utslaget. Jag är viss om, att sedan riksdagen nu låtit den svenska idrottsrörelsen få del av sitt missnöje, denna rörelse i framtiden skall göra allt för att upprätthålla sina gamla traditioner. Jag ber eder därför, mina herrar, att I icke måtte reflektera på den av reservanternas ifrågasatta nedskärningen.

Herr A n d e r s o n i Råstock: Herr talman! Det var icke med någon känsla av glädje jag begärde ordet efter det synnerligen varmhjärtade anförande, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet nyss hållit, men det må förlåtas mig, om jag i egen-skap av reservant dock önskar få säga några ord.

Då vill jag för det första förklara, att jag och mina medreservanter ingalunda vilja komma den sunda idrotten till livs, ingalunda vilja komma den verkliga idrotten, amatöridrotten, till livs, utan vi vilja tvärtom genom vårt förfaringssätt åstadkomma en så pass allvarlig skrapa, att vi verkligen kunna ernå rättelse i de missförhållanden, som här ifrån alla håll, även från herr Per Albin Hanssons, erkänts föreligga. Det är ju i alla fall på det sättet, att man lugnt kan säga — om icke andra vilja det, säger jag det — att det är ingen tillfällig misstämning, som vållat den hållning reservanternas här intaga, utan den misstämningen har ganska djupa rötter. Den härleder sig från allmänt kända orsaker, och jag vill säga, att känd sak är så god som vittnad. Man torde inte här behöva, som

Ang. under-
stödjande av
idrotten.

(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
idrotten.

(Forts.)

herr Hansson tycktes förutsätta, lämna verifikationer på alla de oarter, som man vill komma åt. Jag skulle till herr Hansson vilja säga, att han som tidningsredaktör bör kunna ha stor behållning av att läsa de olika idrottsstidningarna och erhålla tillfredsställande belysning av åtminstone en del av de oarter, som faktiskt förefinnas.

Jag kan således icke alls erkänna för min del, att med bifall till reservationen idrottsrörelsen skulle vållas någon obotlig skada. Jag skall försöka giva ett litet skäl varför jag även ur ekonomisk synpunkt har den uppfattningen. Jag vill erinra herrarna om, att anslaget höjdes 1919 till just 100,000 kronor samt av 1920 års riksdag till 150,000 kronor. Om man nu ser efter, vad här är fråga om, finner man, att det icke gäller något annat än att man vill i dessa tider av ekonomisk depression spara 50,000 kronor. Dessutom vill jag för min del säga, att det är icke allenast pengar idrottsföreningarna behöva, de behöva också ett intresserat eget arbete, och det är jag övertygad om finns ute i alla bygder här i landet. Det beror icke, mina herrar, på om statsanslaget är så och så stort utan mest därpå, och det bör också bero mest därpå, hur intresseväckande arbetet är bland föreningarnas egna medlemmar. Det är *här* vi hava att söka sättet för utvecklingen av idrotten hos vårt folk och icke på den omständigheten, om det anslås 50,000 kronor mer eller 50,000 kronor mindre.

Jag kan således icke se annat än att vi hava alla förutsättningar för att verkligen genom den lilla extra erinran reservanterna tillåtit sig göra och den inbesparing de tillåtit sig föreslå, det skall bli en så pass allvarlig erinran, att vi skola kunna nå vårt mål. Och det vill jag säga till sist, då herr Hansson för sin del pekade på, att man borde välja andra vägar, att jag var icke i stånd att upptäcka någon verkligt effektiv väg uti vad han för sin del anvisade. Kom igen för resten nästa gång, då det är fråga om anslag för detta ändamål, med utförligt program, och jag skall icke neka mig nöjet att vara med att hjälpa, i den mån jag kan, men då det nu är så, att idrottsrörelsen i vissa avseenden rätt allmänt urartat, att flera av dess medlemmar hemfallit åt professionalismen, så utgör detta även ett skäl för oss att spara.

Herr talman, på grund av de av mig nu anförda skälen ber jag att få yrka bifall till reservationen och avslag å utskottets hemställan.

Herr Waldén: Herr talman, mina herrar! Det har ju å ena sidan här fällts ganska skarpa ord mot idrotten, isynnerhet från den förste ärade talaren, herr E. A. Nilson i Örebro, å andra sidan har det också riktats rätt kraftiga anklagelser mot utskottet för den motive-ring det förebragt för det lägre anslag, det ansett sig böra förorda.

Det är väl ändå så att vi alla äro intresserade av, att vårt folk får en god fysisk fostran och det inte bara i skolan utan även under ungdomsåren efter skoltiden. För denna fysiska fostran hava vi två medel: gymnastik och idrott. Det kan väl ändå inte förnekas, att idrotten nu verkligen vuxit in hos vårt folk såsom ett viktigt led i

och ett medel för fysisk fostran. Vi böra därför enligt mitt förmenande icke gå så långt, att vi genom att undandraga det ekonomiska stödet göra det svårt för den fria idrottsrörelsen här i landet att äga bestånd och ävenledes utveckla sig. Därför har jag för min del icke kunnat vara med om att gå med på det lägre anslag, som här förordas av reservanterna.

*Ang. understödjande av idrotten.
(Forts.)*

Å andra sidan har jag varit med om att taga avstånd från de avarter och de ensidigheter, som onekligen förekomma och sticka fram här och där inom idrottsrörelsen. Det är icke så, som herr Hansson i Stockholm ville göra troligt, att det var endast denna mycket omtalade boxningskamp, som utgjort anledningen till att utskottet kommit med en så kraftig avbasning, som här skett, utan det är nog också åtskilligt annat, som är orsaken till detta, och ej minst den ledning, som finns inom våra idrottssammanslutningar. I detta sammanhang vill jag särskilt peka på en omständighet, som jag finner vara av beskaffenhet att nu böra påtalas, den omständigheten nämligen, att vi ha två olika idrottsföreningar här i landet, dels centralföreningen för idrottens befrämjande och dels riksförbundet, som i sig innesluta nästan alla våra idrottsföreningar. Jag anser det vara onödigt och olämpligt, att vi ha två sådana föreningar, som var för sig draga dryga administrationskostnader, och jag skulle vilja hemställa till herr statsrådet att taga under omprövning, huruvida det inte är möjligt, att man skulle kunna få detta ändrat, så att det icke blir mer än en förening, varigenom man skulle kunna högst väsentligt inbespara administrationskostnader. Det är särskilt dessa kostnader utskottet vänt sig mot och funnit orimligt stora.

Herr Hansson i Stockholm ville låta påskina, att hos utskottet saknades kännedom om idrottsrörelsen. Jag tror mig kunna tillbakavisa det påståendet. Jag vet för övrigt inte, om herr Hansson själv har så särskilt stor kännedom om idrottsrörelsen. Han erkände ju, att han är mycket intresserad av fotbollsmatcher och gärna åser sådana, men beklagade att han själv ej deltagit i dylika. Jag tror för min del att herr Hansson bör vara glad över att han ej varit i tillfälle deltaga i den ensidiga fotbollskultur, om jag så får uttrycka mig, som florerar i vårt land. Den är, såsom den drives, icke uteslutande nyttig. För att den så skulle vara fordras att utövarna av densamma även bedriva annan idrott samt framför allt gymnastik. Jag är säker på, att herr Hansson, om han aktivt deltagit i denna rörelse, visserligen skulle haft bättre ben än han har, men hans lungor skulle säkerligen icke varit så kraftiga, som de nu äro.

Det har också sagts från herr Hanssons sida, att den enda riktiga väg man bör gå fram är, att staten övar kontroll över denna rörelse. Ja, det gör ju staten genom de revisorer, som tillsätts av Kungl. Maj:t. Å andra sidan vill jag icke vara med om, att man skall utöva en alltför klavbindande kontroll över idrotten. Den skall dock vara en fri rörelse, som skall ha vissa möjligheter att fritt utveckla sig.

Det är icke heller utskottets mening, att det skall åstadkommas någon motsättning mellan idrott och gymnastik, därför att vi föreslå

Ang. under-
stödjande av
idrotten.

(Forts.)

ett höjt anslag till gymnastiken, medan anslaget till idrotten minskats. Tvärtom, den motsättningen förekommes just härigenom. Jag vill tala om, att, då jag förra året hade tillfälle åhöra riksförbundets årsmöte, som avhölls i första kammarens plenisal, det gjorde på mig ett beklämande intryck att märka den fräna ton, som från de mest extrema idrottskretsarna och idrottsrepresentanterna riktade sig mot gymnastiken och dess målsmän. Här uppträdde en framstående ledare inom idrottsrörelsen och sade bl. a.: Gymnastiken, vad är det med den, den begagnar man endast på äldre dagar, när man blivit styv i lederna av för mycken idrott! — Där är motsättningen, och den skall brytas. Gymnastik och idrott skola gå hand i hand. Och vad jag vill är, att vi skola göra den Lingska gymnastiken till en verklig folkets egendom. Så har den icke blivit än, men jag hoppas, att om vi understödja densamma, vi skola komma därhän. Det är därför jag med glädje varit med om att tillstyrka större anslag till den frivilliga gymnastikens stödjande här i landet. Vi ha icke kunnat gå med på herr Gustafsons motion att bevilja medel för detta ändamål på tilläggsstat, men vi ha i stället höjt anslaget för följande år.

Jag vill till sist uttala en vädjan till kammaren att icke nu låta denna tillfälliga misstämning mot idrotten, som kanske blivit rent av uppagiterad, av orsaker som redan framhållits, få övertaget, utan att kammaren ville se en liten smula sunt och nyktert på denna sak. Jag tror, att med det utlåtande utskottet här framlagt man har gjort rättvisa åt alla håll. Det bör väl heller ej vara så, att när man har ett kärt barn — och det har väl ändå idrotten varit — man ger det en alltför kraftig aga eller till och med agar det så starkt att det tager skada därav, utan man ger det en lämplig tillrättavisning, ifall det befinnes vara behäftat med vissa oarter. Man skall dock göra även detta med förstånd, måtta och urskillning. Det tror jag vi göra, om vi gå med på utskottets förslag, till vilket jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Bäckström: Herr talman! Då jag tillhör reservanterna, skall jag med några ord angiva de skäl, på vilka jag ställt mig som reservant.

Här är av en hel rad talare sagt, att det är tillfälliga stämningar, för vilka idrottsrörelsen icke är ansvarig, som den ståndpunkt, som reservanterna intagit, grundar sig på. Jag vill bestämt bestrida detta. Och även vill jag säga, att jag är ingen motståndare eller fiende till idrotten. Tvärtom. Men det är endast en sund och fostrande idrott, för vilken jag skulle kunna uppträda som talesman. Så mycket har framkommit under de sista åren beträffande idrottsrörelsen i vårt land, att den, som verkligen följt med, måste ställa sig betänksam, när det gäller höjande av anslaget till densamma. Herr Hansson i Stockholm ansåg, att utskottet icke verifierat anklagelserna. Jag tyckte herr Hansson gjorde det så bra i en hel del punkter, så att vi behöva knappast angiva några ytterligare skäl för att motivera den ståndpunkt, som reservanterna intagit. Tillika måste jag säga,

att utskottets motivering synes mig mycket mera vara i samklang med det slutyrkande, till vilket reservanterna kommit, än det, som utskottet självt slutar med.

*Ang. under-
stödjande av
idrotten.*

(Forts.)

I en tid som denna, när det gäller att spara på alla möjliga områden och endast bevilja anslag till sådant, som är oundvårligen nödvändigt, måste man fråga sig, om det verkligen är lämpligt och tillbörligt att med så höga anslag som utskottet föreslagit främja en rörelse, som man i vissa hänseenden måste på det skarpaste ogilla. Då man fått vara med om att nedsätta och avslå framställningar om anslag till sådant, som man måste säga är för hela landet och vissa dess delar av största värde och betydelse, då kan man icke vara med om bifall till vilka yrkanden som helst, när det gäller en rörelse, om vilken som sagt man kan ha mycket delade tankar efter de yttringar från densamma, som framträtt de sista åren. Jag vill bara erinra om, att en framstående idrottsman och professor i Uppsala, som själv är mycket intresserad särskilt för fotbollsidrotten, har på det skarpaste klandrat de utväxter, som den sista tiden visat sig inom idrottsrörelsen. Han framhåller bland annat, huru en match inbringade 40,000 kronor, men nettot sedan visade sig bli endast 4,500 kronor. Och han frågar med skäl: vart ha pengarna tagit vägen? De, som äro närmare initierade i förhållandena, veta nog, vart pengarna tagit vägen. Och att det icke är till de allra bästa ändamål de utlagts är någonting, som får anses vara fullt visst.

Summan av vad jag sagt är den, att jag anser det fullt motiverat att nu gå på den begränsning av anslaget, som reservanterna föreslagit. Herr Bengtsson i Norup sade, att sådana stora avsteg i anslagsbeviljande icke äro riksdagen värdiga. Ja, därom kan det vara olika meningar. Ha vi varit med om sådana prutningar, som hittills skett och också i fortsättningen måste ske denna riksdag, då tror jag en nedprutning, som här är föreslagen, måste anses vara rimlig och väl försvarlig.

Att idrottsrörelsen, som herr statsrådet förmenade, skulle urarta än mer med den nedsättning av anslaget, som reservanterna föreslagit, är ju en synpunkt. Men jag dristar tro, att, om anslag fortfarande beviljas och man på ledande idrottshåll vet, att det också kommer att utövas kontroll något mera vaket än hittills, så behöver icke den faran föreligga.

Beträffande en annan synpunkt, som också herr statsrådet framdrog, nämligen att det skulle väcka uppseende i utlandet, vill jag säga, att jag knappast tror man där fäster sig vid denna sak. Större frågor gå nog utomlands ouppmärksammade förbi än denna, och så uppmärksamman är nog icke den rörelse, som här är ifråga, att vi behöva befara, att vi råka ut för några internationella obehagligheter. Det är min mening.

Herr talman! Jag anhåller att få hemställa om bifall till reservanternas yrkande.

Herr E d é n: Herr talman! Jag skall med anledning av den sena timmen uttala mig endast i största korthet.

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

Jag vill giva det erkännandet, att den reaktion mot vissa avarter i idrotten, som trätt fram i dessa debatter, kan ha allt skäl för sig. Men denna avstraffning eller låt oss säga denna skrapa, som varit behöflig, är ju också utdelad i utskottets utlåtande med så pass mycken styrka, att någonting därutöver, såvitt jag kan finna, icke skulle behövas. Den är också utdelad därigenom, att utskottets förslag, även det, innebär en nedsättning i föregående års anslag från 150,000 kronor till 140,000 kronor och i realiteten en ytterligare nedsättning, eftersom av dessa 140,000 kronor icke mindre än 40,000 kronor nu skulle reserveras för gymnastiken. Under sådana förhållanden har riksdagen, om den nu följer utskottets förslag, icke blott strukit under sin bestämda önskan och fordran att de avarter, mot vilka man vänt sig, skola bortarbetas, utan riksdagen har också verkligen gjort en betydande besparing i förhållande till det egentliga idrottsanslaget. Att gå längre och gå ända så långt, som reservanterna nu föreslagit, kan jag icke finna skulle vara annat än i högsta grad ödesdigert för bibehållandet av den sunda idrott, som vi ju dock alla anse vara önskvärd. Har man kommit in, som man gjort, på en stor utveckling av den svenska idrotten, som är i mer eller mindre väsentlig grad beroende av statens stöd, så går det ju icke an att alldeles strypa till på en gång. Det utsätter oss ju för risken, att denna rörelse ingalunda skall bli sundare utan, som jag tror herr statsrådet anförde, kan föras av rent penningbehov ut på sådana vägar, som vi icke böra leda den in på.

Jag kan icke tro, att andra kammaren skulle vilja taga ett så förhastat steg, som skulle ligga i ett följande av reservationen, och jag skall med uppfyllande av det löfte, som jag gav i början, icke ytterligare utveckla skälen därför utan endast tillkännagiva, att jag på det livligaste hoppas, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Med herr Edén förenade sig herrar *Starbäck*, *Lindström* i Mörby, *Lübeck*, *Pehrsson* i Bramstorp, *Wahren*, *Danielsson* och *Björkman* i Norrköping.

Herr E. A. Nilson i Örebro: Herr talman! Det har sagts, att den ståndpunkt, som de intagit, som här givit uttryck för den mening, som jag omfattar och som återfinnes i reservationen, utgjorde ett stämmingsintryck framkallat av stundens missnöje på grund av vissa osunda företeelser inom idrottsrörelsen. Nej, så är det icke. Det är tyvärr icke bara stundens missnöje eller en tillfällig stämning, som är framkallad av en enkata företeelse, som jag gav uttryck åt i mitt förra anförande, utan det är ett småningom pågående sänkande av hela idrottsrörelsens ideella bärkraft, som uppenbarat sig och som till slut har resulterat i detta beklagliga utbrott, som jag i mitt förra anförande vidrörde.

Det har talats om, att det är olämpligt att framkalla något motsatsförhållande mellan idrotten och gymnastiken. Det är sant. Till fullo understryker jag den meningen. Och jag vill säga, att den

som liksom jag kände en person, som jag skulle vilja kalla den svenska idrottsrörelsens fader, nämligen nuvarande general Balck, när han började detta arbete på den gamla mötesplatsen Sanna hed, han behöver icke undervisas om sambandet mellan idrott och gymnastik. Ty han såg det då med egna ögon. Bevittnade också vilket mottagande dåvarande löjtnant Balcks idrottsövningar möttes med, då han började med dem på lägerplatsen. Man förstod icke innebörden av dem. Men så småningom har ljuset uppgått.

Man skall stödja den sunda idrotten, har det sagts. Ja, det vilja alla. Men den kritik, som ägnats idrottsrörelsen på annat sätt genom kraftiga uttalanden, har ju icke hos idrottsledningen verkat till synes ett spår till sinnesändring. Och då ledningen totalt visat sig immun mot kritiken i dess mildare form, då måste starkare medel tillgripas. Det är min ståndpunkt.

Då har det sagts, att man skall icke tillgripa så starka medel, att man ödelägger densamma helt och hållet. Jag tror icke den kommer att ödeläggas, men min bestämda mening är den, att när läget är det, att, när även det här anslaget förespråkare till det belopp, som utskottet här tillstyrkt, erkänna, att misstag ha begåtts av idrottsrörelsens ledande män, men ledningen försvarar sina åtgärder och den sunda reaktionen uteblir från idrottsrörelsens egna, då är det, som riksdagen måste gripa in. Herr statsrådet sade, att man skall skilja den fria idrotten från den av staten understödda. Må vara, och det kan vara riktigt. Men om personerna äro desamma, som leda det hela, såväl den statsunderstödda idrotten som den fria med den senares oarter, så skulle jag vilja fråga herr statsrådet: är det dock icke så, att själva sinnelaget och andan kommer till synes bäst, då vederbörande ha fria tyglar och få göra vad de innerst inne känna och vilja och icke behöva känna statens kontrollerande hand över sig?

Jag skulle i det sammanhanget vilja en liten smula vidröra det svar, som lämnades från regeringens sida rörande dess åtgärd att medgiva uppvisning i boxning. Det hänförde sig därtill, att Göteborgs polismyndigheter redan hade bifallit en liknande framställning och att avtal, och herr statsrådet meddelade, redan hade träffats med en viss förbindande verkan. Jag skulle vilja säga: vittnar det icke om en viss brist på common sense hos denna ledning, att de tillåtit sig träffa sådana avtal utan att därvidlag på förhand konferera med regeringen angående regeringens ställning?

Slutligen har det sagts det, att det är önskvärt — något som man ju kan instämma i — att idrottsmännen borde uppträda litet mindre skränigt. Men jag skulle vilja tillägga, att det också är nödvändigt att åvägabringa ett bättre samarbete mellan hem, skola och idrottsledning. Det är icke utan att det finns exempel på, att den så mycket överklagade överansträngningen i skolorna delvis bottenar däri, att så fort barnen komma hem, dragas deras intresse till idrottsplatserna. Och det är icke utan att det är så — jag känner exempel därpå — att när barnens föräldrar ha besökt idrottsledningen och sagt det: pojken måste vara hemma något mera för att kunna läsa

Ang. understödjande av idrotten.
(Forts.)

Ang. under-
stödjande av
idrotten.
(Forts.)

över sina läxor, så ha de fått till svar från idrottsledningen: nej, han har en större uppgift att vara här; en så härlig och sund kropp har han, att vi icke kunna avvara honom. Många gånger gives det också exempel på, att pojken bättre behöver vara hemma och såga och hugga ved. Det är en god gymnastik; jag utövar den själv, så mycket min tid medgiver. Men i stället för att göra det arbetet, har det varit den hägrande idrottsplatsen, som dragit honom från detta arbete och den hjälp, han därigenom lämnat hemmet. Även på den punkten behövs en reaktion, och jag har icke kunnat underlåta att med anledning härav göra ett uttalande i den riktningen, på samma gång som jag, herr talman, vidhåller mitt yrkande.

Herr *Lovén* instämde häruti.

Herr *Rydén*: Herr talman! Då idrottsanslaget första gången behandlades här i kammaren, väckte det mycket stor ovilja från deras sida, som voro intresserade av detta anslag, på grund av det rävst- och rättartal om idrottsrörelsen, som jag den gången höll. Jag tror, att även idrottsrörelsens ledande män skola giva mig rätt däri, att mina då uttalade farhågor icke voro ogrundade. Jag vill emellertid gärna säga — och jag står för den uppfattningen även under den nuvarande stämningen — att idrottsrörelsen icke utvecklats så gale, som jag då trodde den skulle göra, närmast med tanke på vad jag sett från utlandet. Och det erkändes från min sida i ett yttrande till statsrådsprotokollet under 1918 eller 1919 års riksdag. Men jag måste också säga det, att det finns vissa sidor i idrottsrörelsen och kanske ännu mer i dess ledning, som på allra senaste tiden framträtt trots bestämda varningar och som äro ägnade att ingiva rätt stora betänkligheter. Jag skall icke draga fram vare sig namn eller detaljer. Men jag vill uttala som min bestämda uppfattning och som ett råd till dem, som äro intresserade av att idrottsrörelsen skall få en sund utveckling, att de ombesörja, att en rensning göres på vissa punkter inom idrottsledningen och att man försöker genomföra en större varsamhet i användande av medel, ett mindre övermod i det yttre framträdandet, än vad somliga av idrottsrörelsens spetsar låtit komma sig till last. Det är nödvändigt — det tror jag mig våga försäkra — ifall överhuvudtaget ett statsanslag till idrottsrörelsen skall komma att utgå, att man är på det klara med inom idrottskretsar, att en sådan rensning och ändring är nödvändig. Därför tror jag denna debatt varit nyttig. Och det bör antecknas, att idrottsrörelsens både gamla vänner och gamla motståndare, som ändå önska, att man skall få en sund idrott, varit ganska eniga om att påyrka, att man på det sättet förändrar ledningen och organisationen av idrottsrörelsen.

När det sedan blir fråga om anslagsbeloppets storlek, hyser jag den uppfattningen, att riksdagen skall förfara med en viss varsamhet. Faktiskt är, att under nu löpande år har den allmänna idrotten ett anslag på sammanlagt 150,000 kronor, av vilka 14,000 kronor gå till gymnastiken och 136,000 kronor till den allmänna idrotten. Nu föreslår statsutskottet en prutning för den allmänna idrotten till

100,000 kronor. Och detta måste ju för den del av idrottsverksamheten, mot vilken anmärkningarna riktats, anses vara en ganska stark begränsning. Och då jag hyser den uppfattningen, att riksdagen här bör förfara hyggligt, om jag får använda det ordet, så länge man ser, att det icke är obotligt här, så tycker jag den anslagssänkningen skall räcka. Och man skall icke använda större våld än nöden kräver. Om det icke ändrar sig på denna punkt, så kommer det att bli — det förklarar jag bestämt för min del, om jag återkommer till riksdagen — rent avslag på varje anslag till den allmänna idrotten.

I dag kommer jag att rösta för bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talman propositioner först på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt samt vidare på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes, uppsattes och anslogs en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 233 av utskottets förevarande utlåtande nr 8 A, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 40 ja, men 106 nej; och hade kammaren alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 234 och 235.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 236, angående understöd åt samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia, föredrogs härefter; och yttrade därvid

Ang. understöd åt samfundet för utgivande av handskrifter rörande Skandinaviens historia.

Herr M å n s s o n i Hageström: Herr talman! Jag har vid denna punkt intet yrkande, men jag vill göra ett par erinringar. En gång förut, för några år sedan, när detta ärende var före, uttryckte jag till den dåvarande ecklesiastikministern dels privat, dels offentligt den önskan, att det här ifrågavarande arbetet måtte bedrivas i något raskare tempo. Jag uttryckte förhoppningen, att vi i riksdagen skulle få se ett förslag till ett något rikligare anslag, än vi hade då och som vi fortfarande ha. Jag har ju icke kunnat tillräckligt noga följa med — det måste jag erkänna — men när man ser, huru sakta detta arbete fortskrider, så tror jag, att det skulle vara lyckligare, om man kunde sätta in flera arbetslag på det arbete, det

Ang.
understöd åt
samfundet för
utgivande av
handskrifter
rörande Skan-
dinaviens hi-
storia.
(Forts.)

här är fråga om. För närvarande eller åtminstone för ett par år sedan arbetade endast ett arbetslag härpå, och det sades då, när man frågade, varför så skedde, att det berodde på, att det var så ont om folk här i landet, som kunde läsa medeltidslatin. Det får man sannoligen veta, när man vill ha några brev översatta. Jag har i 5 å 6 år forskat mycket i kyrkohistoria och medeltidshistoria samt använt större delen av min lediga tid på det. När man emellertid träffar på brev på medeltidslatin och vill ha dem översatta, då får man gå från man till man bland dem, som man tror vara specialister på det, men som omöjliga kunna verkställa en översättning åt en.

Framför allt måste det harama en, att Sturearkivet fortfarande ligger i Köpenhamn otryckt. Visserligen är det sant, att en del brev till Sten Sture den yngre och en del från honom finnas tryckta, men i fråga om dessa brev liksom en hel del andra, som utgivits på latin, är det det felet, att de icke åtföljas av en översättning till svenska. Men med dessa brev borde naturligtvis följa en med mindre stil tryckt översättning till svenska, ty när det är så, att om man vänder sig till människor, som äro filosofie doktorer och styva språkmän, man får gå från man till man utan att finna någon som kan översätta latin från den tiden, då måste man erkänna, att det är av stor vikt, om det skall vara något bevänt med att breven överhuvudtaget tryckas, att en svensk översättning bifogas, ty annars blir det icke mer än tre eller fyra människor här i landet, som kunna läsa dem. Det blir blott några speciella medeltidshistoriker, som äro särskilt utbildade för detta.

Detta arbete bör enligt min mening icke understödjas med 2,000 utan med 50,000 kronor om året. Det behöver bedrivas icke av ett utan av två eller tre arbetslag och bedrivas i vida raskare tempo, än vad som sker.

Jag skall be att få till vederbörande göra denna erinran och hemställan, samtidigt som jag vill betona, att de latinska breven böra vara åtföljda av en svensk översättning, så att den svenska ungdom, som läser historia, verkligen har nytta av de brev, som tryckas.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 237—249.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
understöd åt
inhemska
skönlitterära
författare.

Punkten 250, angående understöd åt inhemska skönlitterära författare.

Kungl. Maj:t hade under punkten 251 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att dels av det år 1919 till understöd under åren 1920—1922 åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst beviljade anslaget av 60,000 kronor, att användas enligt av riksdagen angivna grunder och villkor, anvisa på extra stat för år 1922 såsom förslagsanslag, högst, återstående beloppet 20,000 kronor;

dels ock till ökning av nämnda till understöd för år 1922 avsedda belopp av 20,000 kronor anvisa på extra stat för år 1922 såsom förslagsanslag, högst, ett lika stort belopp, 20,000 kronor, att användas enligt ovannämnda grunder och villkor.

Ang.
understöd åt
inhemska
skönlitterära
författare.
(Forts.)

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) av det år 1919 till understöd under åren 1920—1922 åt inhemska skönlitterära författare av utmärkt förtjänst beviljade anslaget av 60,000 kronor, att användas enligt av riksdagen angivna grunder och villkor, anvisa på extra stat för år 1922 såsom förslagsanslag, högst, återstående beloppet 20,000 kronor; och

b) avslå Kungl. Maj:ts förslag i vad detsamma avsåge ökning av nämnda till understöd för år 1922 avsedda belopp.

Vid punkten var likväl fogad reservation av herrar *Kvarnzelius, Swartz, H. M. Bäckström, O. U. B. Olsson, Bergqvist, Pers, Anderson* i Råstock, *Waldén* och andre vice talmannen *Nilsson*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) — — — — —

b) till ökning av nämnda till understöd för år 1922 avsedda belopp av 20,000 kronor anvisa på extra stat för år 1922 såsom förslagsanslag, högst, ett belopp av 10,000 kronor, att användas enligt ovannämnda grunder och villkor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr *Waldén*: Herr talman! Vid denna punkt är fogad en reservation av herr *Kvarnzelius*, i vilken ytterligare 8 av utskottets ledamöter instämt. Kungl. Maj:t har gjort framställning om att till det nu utgående anslaget till inhemska skönlitterära författare, vilket utgör 20,000 kronor om året för vart och ett av de tre år, för vilka anslaget är beviljat, skulle ytterligare beviljas ett förstärkningsanslag på 20,000 kronor å tilläggsstaten för i år och 20,000 för nästa år. Utskottet har avstyrkt denna Kungl. Maj:ts framställning. Reservanterna hava ansett, att något av det begärda förstärkningsanslaget borde beviljas, och hava för sin del hemställt om ett anslag å 10,000 kronor på 1922 års stat och 10,000 på tilläggsstaten. Vi hava nämligen ansett, att med hänsyn till penningvärdets fall det dock är berättigat, att dessa författare erhålla något bättre understöd, än vad som för närvarande kan lämnas dem från det nuvarande anslaget. Vidare ha vi ansett, att det säkerligen finnes en och annan yngre författare, som skulle vara väl förtjänt av att erhålla något understöd men som nu icke kan få det, på grund av att anslaget icke räcker till.

Det är väsentligen dessa skäl, som föranlett oss att delvis tillmötesgå Kungl. Maj:ts framställning, och — för att icke längre upptaga den långt framskridna tiden — ber jag att med denna korta motivering få yrka bifall till den av herr *Kvarnzelius* m. fl. avgivna reservationen.

Ang.
understöd åt
inhemska
skönlitterära
författare.
(Forts.)

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag skall kort och gott be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels och på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller den vid punkten 250 av statsutskottets förevarande utlåtande nr 8 A fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Voteringen utvisade 61 ja, men 74 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Punkterna 251—259.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 260.

Lades till handlingarna.

Punkterna 261 och 262.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 263 och 264.

Lades till handlingarna.

Punkterna 265 och 266.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. de kungl.
teatrarna.

Härefter föredrogs *punkten 267*, angående övriga ordinarie anslag under åttonde huvudtiteln. Ordet begärdes därvid av

Herr Pehrsson i Göteborg, som yttrade: Herr talman, mina herrar! I den punkt, som nu är föredragen ha samlats åtskilliga av de ordinarie anslagen, och ett av dessa anslag lyder: till de kungl. teatrarna 150,000 kronor.

Efter de beslut, som här i dag äro fattade, har jag en stark känsla av att nu hava vi silat myggen och nu skola vi svälja kameleerna. Under de båda dagar, som debatten rört sig om kulturbud-

geten, har det enstämigt givits uttryck åt de farhågor och de bekymmer, som över hela riket och från alla partier framkommit med avseende på det sjunkande sedliga tillståndet och den urartning, som gör sig gällande. Det har ju varit så, att under sista åren har all möjlig smuts, som rör sig i botten av samhällslivet, virvlat upp, och det har vräkt in över oss från de stora länderna en bölja av råhet och dekadans. Jag vill att det i detta sammanhang även i denna kammare skall pekas på den urartning, som vi haft tillfälle att bevittna i de offentliga teatrarnas program under den sista tiden. Det har funnits och finns ännu åtskilligt, om vilket vi nödgas säga, att det är blottat — ja, jag vågar gå så långt — på all sedlig känsla och anständighet. Nu är det en enskild teaterledning, på vilket det största ansvaret i detta fall kommer att falla. Jag vill också säga, att djupast torde man väl ha kommit ned, när det gäller den intellektuellt och moraliskt så lågt stående »konst-art», som heter revyer. Det har under denna tid varit så mycket av detta, som väckt uppmärksamhet, att man också börjat att reagera däremot. En av de starkaste av dessa reagenser har jag funnit i ett uttalande av scoutchefen i riket. Det må stå för hans räkning. Är det icke ett överord, så är det sannerligen ytterligt allvarligt. Han säger: »Jag är för min del övertygad om, att det till stor del är den nuvarande försumpade teaterrepertoarens fel, att ungdomen från de s. k. bättre hemmen på många håll är så genomrutten som den är. Det är starka ord, men jag kan stå för dem.» Jag tors icke stå för dem. Jag vet, att det finns oändligt mycket sund och frisk ungdom bland oss, men naturligtvis måste man tillmäta sådana ord den största betydelse, och man står där med synnerligen stora farhågor för, att en sådan urartning hos vår ungdom kan komma att fortsätta. Nu vill jag icke kasta skulden på teaterledningarna ensamma. Som herrarna väl förstå, är det lika mycket åskådarnas eller åhörarnas fel. Åskådarna och teaterledarna fördärva varandra ömsesidigt. Men när man på våra teatrar ser föräldrar och barn, manlig och kvinnlig ungdom gemensamt åskåda och finna sig väl av åhörandet eller åseendet av ganska skabrösa saker, får man ej känsla av den gamla senantikens förfallstid, som gör att man känner sig ganska orolig.

Här ha vi nyss såsom en allvarlig varning voterat ett lägre anslag till den idrott, om vilken man med skäl ansett, att den har satt råheten i högsätet, när det gäller sporten. Det var en allvarlig admonition, men det är icke bättre, mina herrar, när liderligheten sättes i högsätet ifråga om den offentliga scenen.

Nu har ju, såsom jag redan förut sagt, helt naturligt en enskild teaterledning den största skulden, och vi hava också fått erfara, huru man med en hårdhudad cynism utan like försvarat detta, och hur man gjort allt för att såsom hyckleri, perversitet, kulturfientlighet och jag vet icke allt stämpla den storm av kritik, som rests i denna fråga. Pressen har dock på sista tiden reagerat synnerligen skarpt och det för övrigt från de mest olika håll. Det må vara ett bevis för att saken verkligen är värd att allvarligt tagas i beaktande.

Ang. de kungl
teatrarna.
(Forts.)

Ang. de kungl.
teatrarna.
(Forts.)

Emellertid vill jag säga, att naturligtvis har pressen också sin skuld i detta, därigenom att dess recensioner icke varit sådana, att man därur kunnat utläsa den kritik över dessa tillställningar, som man hade rätt att vänta. Nu återigen ha vi funnit, och det är en glädje att kunna betyga det, att särskilt på sista tiden har kritiken vaknat. Dock förekommer det ännu, att man på den ena sidan har en allvarlig förmaning ifråga om sådana skabrösa ting, och på den andra sidan finner man i en kanske annars synnerligen hygglig tidning en recension eller ett brev från en recensent — jag tänker i detta fall på landsortstidningarna — där man tager i försvar kanske det mest skabrösa, som förekommit här. Jag vill dock erinra herrarna om, att här gives enligt uppgift för 250:e gången på en enskild teater ett skådespel, om vilket man läste i en av våra damtidningar för en tid sedan en kritik, så fruktansvärt allvarlig och avfattad i sådana ordalag, fastän den förekom i damernas egen tidning, att jag icke vågar taga dessa ord på mina läppar i denna församling i dag.

Nu hade man väntat, och det av alla skäl, att nationalscenerna skulle hålla sig i allo fria från sådant. Jag vill giva det erkännandet, att vi kunna i stort sett också vara tacksamma och glada, för att de verkligen stått emot den bölja, som har slagit ut över världen, och att denna smutsflod icke fått så fritt som på andra håll i världen tränga in just där. Men man kan dock icke värja sig för att man också här givit vika, givit efter för en förskämd smakriktning. Naturligtvis har det också här varit en känsla av, vad publiken vill hava. Publiken vill ha det slippriga, det lönar sig, det är geschäft, och därför har det smugit sig in sådant, inför vilket man står med den allra största betänklighet. Man har rent av sagt — jag vill icke göra orden till mina — att man där tagit del i den »kokott-dramatik», som för närvarande är rådande hos oss. Jag kan icke annat än peka på ett par sådana pjäser på Dramatiska teatern, som varit till synnerlig anstöt för många och det med rätta. Jag syftar till exempel på pjäsen »Vi mördare», där »rätten att mörda» — detta uttryck är farligt nog i och för sig i sin sensationella utformning — har gjorts till föremål för debatt genom en sympatisk framställning av en hustrumördare. Hustrun var visserligen en mycket dålig människa, men mordet utfördes på scenen under så brutala former, att något sådant aldrig skulle hava släppts fram på filmen, och denne mördare har — hur mänskligt förklarligt hans brott än må vara — framställts så sympatiskt, att, såsom jag nyss sade, debatten verkligen stått om »rätten att mörda». Det är att hava sjunkit ett stycke på väg.

Jag erinrar också om en pjäs, som under sista tiden väckt ett icke så ringa uppseende, nämligen den mycket beryktade »Resan till Le Havre». Det är ju icke roligt att belasta kammarens protokoll med sådant, men jag måste göra det, för att herrarna skola veta, vad det verkligen gäller. Det är en man, som gift sig med en yngre kvinna. Äktenskapet blir dåligt. Hon giver sig i väg med en manlig vän till Le Havre, som det heter, men i själva verket till

Ang. de kungl.
teatrarna.
(Forts.)

Paris. Hennes unge styvson, som är ungefär jämnårig med henne, följer efter under förevändning att bevaka familjens intresse och överraskar de båda i Paris. Det kommer till en scen, och det upptäckes, att det är svartsjuka, som drivit honom iväg, och icke omsorg om familjens heder. Det slutar med att dessa båda finna varandra, och slutet på det hela blir, att den äkta mannen giver sin välsignelse till en förbindelse mellan sonen och hustrun, mellan sonen och den han kallar »min fröken mor». Sådant mina herrar, giver man här i alla fall på vår främsta dramatiska scen. Man har till och med skickat ut detta till landsorten. Man skickade det till Gävle, och jag skulle känna mig stolt, om jag vore representant för Gävle, när jag tänker på att Gävle skickade det hem igen. »Resan till Gävle» blev en enda föreställning. Gävleborna hade fått nog av detta.

Men nu är det värsta i saken, att teaterchefen, på vilken ansvaret faller att hava dragit sådant fram på den främsta svenska talscenen, har vid en intervju — som jag hoppas delar den egenskapen med andra intervjuer, att emellanåt vederbörande icke känns vid vad som är sagt, men tills vidare står det oemotsagt — uttalat, att han »icke på något sätt finner denna pjäs vara omoralisk eller anstötlig». Jag nödgas säga, att är det som står i denna intervju verkligen sant — jag hoppas, att det icke är det — då måste det brista något i det förtroende, som man har rätt att hysa till ledningen av en statsunderstödd scen, och jag måste också säga, i anslutning till vad här förut talats om ledningen av vår idrott, att Dramatiska teatern kan, förutsatt att detta är sant, icke vara betjänt med att hava en ledning, som har så ringa och begränsad känsla för värdigheten hos rikets främsta talscen.

Emellertid är det icke blott där utan också beträffande Kungl. operan, som anmärkningar framkommit. Jag har själv haft tillfälle att se operan Salome. På mig gjorde den det vidrigaste intryck. För att emellertid icke mitt intryck skall vara på något sätt avgörande för någon annan, skall jag taga mig friheten nämna vad en recensent, som har högt anseende, såvitt jag förstår, i denna stad, O. R—s, skriver om denna opera: »Till omväxling med Simson och Delila har Kungl. teatern ansett lämpligt att upptaga Salome för att riktigt fylla måttet av raffinemang och sensation. Operaledningen anser, att vad som bör retas och kittlas i dessa depressions- och dekadentider är nerverna. Att konsten har sitt etos och sin idealitet, är tydligen en tanke, som är alldeles främmande för herr Riben och hans regim. En sexuell perversitet, en *psycopatia sexualis*, utstyrd med alla förföriska lockmedel i bild, ord och ton, är förvisso den värdigaste offerttjänsten i Baalstemplet vid Gustaf Adolfs torg. Tidens ruttenhet och maklighet kan icke få ett mera eklatant uttryck än i den konstprodukt, varmed Operan ånyo vädjar till den kranke lystnaden. Låt harpor och cymbaler stämmas till ett förhålligande av blodskam och lustmord! I den smäktande kyss, som Salome ger Johannes Döparens avhuggna huvud, triumferar tidens moraliska nihilism. Under det bibliska ämnes-

Ang. de kungl.
teatrarna.
(Forts.)

valets täckmantel och i den musikaliska försköningens skrud är Salome lustans och lastens apoteos, perversionens extas, den morbida och makabra parodien på Tristan och Isoldes kärleksrus och kärleksdöd.» Jag vill icke taga med alla de mycket starka orden annat än såsom paradoxalt, men det har varit tillräckligt för att visa, huru en man med ansvarskänsla såsom en recensent dömer. För att icke vara bara två — han och jag — som yttrat sig, har jag också funnit ett annat namn, ett namn, vars auktoritet på konstens område i detta hänseende knappast någon av oss jävar, vilken om denna samma opera säger: »I rent sedligt hänseende är den ett ytterst betänkligt drama och anses mer böra väcka psyko-sexuellt än konstnärligt uppteende», och han säger också, att han hoppas att »den måtte bli begravnen i operans bibliotek, ty verket ifråga hör icke till den bildande konstens område och är både från etisk och estetisk synpunkt fränstötande». Namnet, som står under dessa ord, är Andreas Hallén, ett för oss allesammans säkert välkänt namn. Också här har teaterledningen dessvärre även intervjuvis — med den reservation, som är gjord ifråga om de två andra intervjuerna, har jag mycket svårt att tro på att det är överensstämmande med sanningen — gjort några urskuldande — urskuldande är icke ens rätta uttrycket — gjort rent förnekande uttalanden, att sådant skulle kunna vara på något sätt anstötligt. Ja, mina herrar, det är icke utan att man måste med allvarliga farhågor se den tendensen — jag går icke längre — hos våra nationalteatrar, som i alla fall skola gå i spetsen för den sceniska konsten i vårt land, att på detta sätt låta sig ryckas med av denna, låt vara allmänna och icke blott hos oss utan för hela vår kultur utmärkande dekadenta riktning. Vad skall — jag vädjar till Er, mina herrar — vad skall vårt folk säga, för vilket den saken i regel är obekant, att svenska riksdagen beviljar för understödjande av sådant, som jag här givit en aning om, 150,000 kr., under det man måste vara njugg på alla håll? Och jag är alldeles övertygad om att det skulle, om man haft kännedom om detta, väckt en mycket stor undran över huru vi i vår sparsamhetsiver alldeles glömt bort detta.

Ja, jag började med att tala om att sila mygg och svälja kameler, och jag tror, att det uttrycket verkligen efter vad jag här relaterat har sitt berättigande. Nu har man och man emellan talats om att man borde även här uttala en admonition i lika kraftig form, som det gjordes med avseende å den urartande idrotten, om vilken det talades allvarliga ord. Jag vill icke göra detta och det av flera skäl, dels därför att, såsom jag säger, jag för min del ser i detta en tendens som måste motarbetas, och den står visst icke i paritet mot urartningen inom idrotten, dels ock därför att jag är övertygad om att genom en rubbning i detta anslag skulle man kasta våra nationalteatrar för geschäftets skull rakt i armarna på den dekadenskonst, som nu strömmar över oss. Det är därför, jag icke vill göra det nu, men jag är övertygad om att bland dem, som sitta i denna kammare, då detta anslag en annan gång skall beviljas, det skall finnas män, som med allvar komma att avge ett sådant yr-

kande, för såvitt icke förbättring inträtt. Jag tillåter mig endast en vördsam hemställan — såsom det synes mig, kan jag göra det utan att träda grannlagenheten för nära — till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, under vilket ju denna budget sorterar, att denna teaterledning vid våra främsta nationalscener erinras om att det är deras uppgift att hålla konstens fana högt icke minst i denna urartningens tid, och att, om det skall vara någon mening i att vi skola ha en nationalteater, som är understödd med i viss mån frikostigt anslag, skall den också vara en bildningsinstitution, där höga idealer framställas, och får icke urarta — och därmed bidra att draga ned de andra — till att på något sätt bli en propagandaaanstalt för scenisk pornografi, såsom någon så allvarligt och beskt har kallat dem.

*Ang. de kungl.
teatrarna.
(Forts.)*

I detta anförande instämde herrar *Johanson* i Huskvarna, *Larsson* i Kroken, *Magnusson* i Skövde, *Jonsson* i Hökhult, *Lindmark* och *Johansson* i Krogstorp.

Härpå yttrade:

Herr *Engberg*: Herr talman! Jag kände mig uppkallad av den siste ärade talarens enligt min mening alldeles orättfärdiga, för att icke säga osannfärdiga, framställning av den teaterkultur, som anslaget till kungl. teatrarna kan ge anledning att något beröra. Jag måste för min del säga, att vilka anmärkningar man än kan rikta mot den teaterledning, som den föregående ärade talaren angripit, icke kan man åtminstone säga, att den svikit de konstnärliga idealen, och att den försökt smita undan, när det gällt att hålla konstens fana högt. Jag har för min del sett teatrar i åtskilliga av Europas städer, men jag vågar säga, att vi här hemma i Sverige med en viss stolthet kunna betona, att den teaterkultur, som vi ha på våra Stockholmsscener, står i regel vida över den teaterkultur, som man har utomlands. Vi behöva ingalunda skämmas för den. Nu har herr *Pehrsson* i Göteborg i alla händelser här velat anlägga synpunkter på denna teaterkultur, som jag tror det vore ganska farligt, om de skulle knäsättas. Jag hör ingalunda till dem, som särskilt finna det tacknämligt eller försvarligt att draga någon lans för en sådan teaterkultur, som verkligen vore en pornografisk och osedlig sådan. Men jag vill erinra herr *Pehrsson* i Göteborg om att idealen på detta område kanske gå något isär. Det fanns en svensk författare i detta land, som icke är alldeles obekant vare sig hemma eller i utlandet — han hette *August Strindberg* — och några av hans största snilleverk hava alltid från ett visst svartrocksläger här i landet nedrackats och nedskällts både ur sedlig och konstnärlig synpunkt. Och jag är för min del hädisk nog att säga: Gud bevare oss för en teatercensur av den anda och kulör, som herr *Pehrsson* i Göteborg representerar, här i landet. Konsten skall vara fri, det är sant, men konsten skall å andra sidan känna ett moraliskt ansvar. Jag har på sista tiden

Ang. de kungl.
teatrarna.

(Forts.)

upprörts över de angrepp, som också riktats mot en teaterledning, som egentligen icke angår riksdagen, mot de privata teatrarna här i Stockholm under ledning av direktör Albert Ranft. Jag vill till riksdagens protokoll för min del ha antecknad en bestämd gensaga mot denna orättfärdiga trafik mot hans teaterledning. Han har skapat en operettscen i Stockholm, som står högre än operettscener i regel bruka stå i Europa. Det vågar jag påstå. Han har vidare på Svenska teatern givit konstnärligt högt stående dramer och har i övrigt — t. ex. på Vasateatern — sökt hålla dessa roande och intelligenta franska farser, där det naturligtvis ibland kan bli en och annan vågad vändning. Men därför har man naturligtvis icke rätt att komma med dessa prästerliga och sedliga synpunkter, när man vill bedöma detta, utan i första rummet skall man se på det konstnärliga utan att därför naturligen skjuta undan det moraliska. Jag tar då en sådan pjäs, som herr Pehrsson här berörde, och som han fann vara en sådan stor skandal. Han sade icke namnet, men han menade naturligtvis »Borgmästarinnan». Jag har själv sett den, och nog måste jag säga, att det är möjligt att jag är djupt omoralisk — det skall jag gärna erkänna — men jag skulle dock vilja se den i vitögat, som på allvar kan säga, att det är någon *skandalpjäs*. Det är en ovanligt intelligent byggd fransk fars och är här och där rätt vågad — det skall jag också medge — men totalintrycket har icke ett spår sammanhang med något unket och instängt och omoraliskt, såsom herr Pehrsson vill göra gällande. Det är nu en gång så, att det icke blott beror på konsten själv, vilka sensationer man har, utan det beror också på de figurer, som sitta och se på vad som uppföres på scenen. Jag måste säga, att när man har att göra med den sortens sedlighetsivrare, som gå och stirra i cigarrbodsfönsterna i denna stad för att upptäcka nakna vykort och samla sig en provkollektion eller gå på utställningar av naken konst *icke* i syfte att få en konstnärlig njutning, utan för att få en sedlig reagens — om jag så får uttrycka mig — då, säger jag, faller skulden vida mera på dessa herrar bland publiken än på teaterledningen. Och det måste även sägas, att när herr Pehrsson i Göteborg hade panna att såsom ett exempel taga fram stycket »Vi mördare» som gavs på Dramatiska teatern, och framställde det såsom ett förhärlikande av mordet, kommer detta dock den osannfärdiga framställningens yttersta gränser ytterligt nära.

Icke kan väl i rimlighetens namn Tor Hedberg rå för att så ointelligenta bedömare infinna sig vid en sådan pjäs, att de förväxla en gripande framställning av en tragisk konflikt, där mannen icke är riktigt säker på hur han skall uppfatta kvinnans ställning till sanningen, om hon ljuger eller icke ljuger — det är det gamla strindbergska motivet, som går igen — att de förväxla, säger jag, detta med ett förhärlikande av mordet. Jag tror, att vi från riksdagens sida kunna vara den teaterledning, som har hand om Dramatiska teatern, tacksamma åtminstone i vad det gäller att hålla konstens fana högt.

Jag ber om ursäkt, herr talman, för att jag exploderat, men jag har velat ge uttryck åt en protest emot detta svartrocksmässiga och

reaktionära försök att införa censursynpunkter i en angelägenhet, där dessa måste hållas fjärran. *Ang. de kungl. teatrarna.*

(Forts.)

Med herr Engberg förenade sig herrar *Kloo* och *Waldén*.

Herr *A n d e r s s o n* i Ovanmyra: Herr talman! Det torde väl anses förmätet av mig att uppträda som någon slags censor på den sceniska konstens område, men när specialister av den stora intelligensen Engbergs typ nu uppträda på ett dylikt sätt, må det även tillåtas mig, en folkets man, att i detta stycke yttra några ord. Då det nu i alla händelser gäller ett anslag, vartill hela svenska folket skall lämna sin tribut, lär det icke kunna hjälpas, om några röster även låta höra sig från de stora djupen.

Vad som främst från detta håll tränger sig fram är, att det hos stora befolkningslager med ansvarskänsla och öppen blick för tidslägets allvar uppväckes starka betänkligheter gentemot de tendenser, som på detta område alltmer börja träda fram i föga stil med de dystra taylor, som det allmänna världsläget i stort rullar upp för oss.

Utän att ingå på någon mera omständlig kritik av hithörande förhållanden, tillåter jag mig dock för tillfället säga, att det passar föga att bevilja anslag till en scenisk konst, där lyxen och ståten, där det fladdrande skämtet och fåfängan, många gånger rent av på ett utmanande sätt, göra sig gällande, detta med riksdagens sanktion och höga gillande, samtidigt som nöden står grinande på tröskeln till tusentals hem i detta land. — Ja, jag ser, att de stora intelligenserna sitta här och skratta, när jag kommer med sådana ord, men jag skäms icke för att de orden i närvarande stund komma att stå i riksdagens protokoll. —

Det hjälper föga, att man väljer bibliska motiv för scenisk framställning, när utformningen sker på ett sätt, som lämnar intryck av att vi leva i en tid, då guldet flyter i strömmar, på samma gång det är alltför tydligt och uppenbart, att den andliga behållningen blir, om man kunde säga av noll och intet värde vore det väl, men i stället sker en försumpning och ett fläckande av folksjälen, som verka rent av beklämmande.

Om anslag till dylika ändamål skall räknas till den kulturella krigsberedskap, som herr Engberg så varmt talade om härom dagen, då vill jag säga, att åtminstone icke jag blir med därom. Kanske den krigsberedskapen i så fall för nationens del kommer att innebära, att man vänder vapnen emot sig själv.

Ja, som förhållandet i detta stycke ligger, har jag för närvarande intet yrkande att göra, men jag har känt det såsom en bjudande plikt att inför dylika företeelser avgiva denna deklaration, och detta just i den sunt folkliga kulturella krigsberedskapens namn. Jag ville just för den skull ropa ett »giv akt», som jag vet innebär en återklang av tankarna hos tusenden inom de breda folklagren.

Herr *P e h r s s o n* i Göteborg: Herr talman! Det är sällan, jag har hört och sett en man med ett sådant mod som herr Engberg,

Ang. de kungl.
teatrarna.
(Forts.)

ty det vill, mina herrar, mod till att taga denna dekadens i försvar, så, som han gjort. Mellan hans och min uppfattning ifråga om kultur ligger en klyfta, som, även om vi i fråga om den yttre utdaningen stå varandra rätt nära, som jag förut i annat sammanhang betonat, blir svår att fylla.

Uppenbarligen har han i sitt yttrande varken tillbakavisat något av den kände recensentens eller Andreas Halléns ord eller den skildring som jag gav av de påtalade pjäserna och av detta som för mig icke är moral. Och mina herrar, är det så, att man i denna kammare i stället för en saklig behandling av frågorna skall införa en glåpordens parlamentarism genom uttryck sådana som »svart-rocksmoral», »att det är med orena ögon, som man ser», och allt, som han här talade om, då beklagar jag, att nivån i denna kammare av en man med kulturella anspråk drages ned på detta sätt.

Här bakom oss båda, som ha talat, det försäkrar jag herr Engberg, stå icke storstädernas litterata eller illitterata bohème, utan där bakom stå tusenden och åter tusenden av Sveriges sunda befolkning.

Jag vill också säga ytterligare en sak, som bör sägas i detta sammanhang och jag skall sedan icke upptaga striden, ty man strider med föga framgång på någondera sidan, då man befinner sig på så fullkomligt olika plattformar och det är, att om folkets kraft och märg genom en degeneration på det sedliga området kommer att förstöras och fördärvas, är det folkets olycka. Ett folks framtid beror på dess moraliska kraft. Bevis? Jo, världshistorien! Den svävar icke på målet, då den skall tala om vad som varit orsaken till ett folks undergång. Det är ett ord, som gäller, herr Engberg, vår tid såväl som alla andra, att »där åtelen är, dit församlas sig ock örnarna». Det är åtel och rutenhet i de sceniska prestationer, om vilka jag här har talat. Jag tar med lätt hjärta och som en hedersbetygelse, att han anser nödigt att tillgripa ord av den art, som här har skett, för att därmed beteckna vår ståndpunkt, den ståndpunkt, på vilken, såsom jag sade, de sunda djupa breda lagren av vårt folk ha stått och fortfarande stå.

Häruti instämde herrar *Nilsson* i Vibberbo, *Nilsson* i Landeryd, *Olsson* i Labbemåla och *Johansson* i Krogstorp.

Herr Engberg: Herr talman! Jag vill säga den senaste ärade talaren, att jag kanske har lika stor respekt som han för de sunda breda lagrens moraliska uppfattning, men jag vill också tillägga, att det icke är underligt, att man bland dessa sunda breda lager kan få en föreställning om att det är Babylon och Sodom, som regera på scenerna i Stockholm, när man har vissa tidningsorgan och en del propagandister, som i likhet med herr Pehrsson i Göteborg göra allt vad göras kan för att vanställa och vantolka vad som tilldrager sig på de stockholmska scenerna. Jag får säga, att om mitt hus- och livorgan ute i landsorten vore Svenska Morgonbladet, och om jag skulle grunda mitt omdöme om Stockholms teaterscener på

basis av vad Svenska Morgonbladet skriver därom, är det alldeles självklart, att jag i likhet med herr Pehrsson i Göteborg skulle få den uppfattningen, att det där är idel usel ruttonhet. Man får väl även i rimlighetens namn begära av en akademiskt bildad person som herr Pehrsson i Göteborg, att, när han går på en Stockholms-scen, han också använder sitt sunda förnuft, och icke anlägger dessa orimliga synpunkter, som han här gjort.

Jag beklagar, herr talman, om mina ord fallit vasst och skarpt i mitt första anförande, men jag vill icke taga tillbaka ett enda av dem.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jeg begärde ordet för att säga några ord med anledning av herr Engbergs yttrande. Herr Engberg har visserligen själv erkänt, att han fällt överord i sitt första anförande. Men herr Engberg bör icke uppträda såsom moralpredikant, ty vi, som ha motsatta åsikter mot honom, ha också rätt att ha och förfäktat dem.

Den kritik, som här utövats, skall icke vara förgäves. En hälsosam kritik är alltid nyttig och på sin plats. Jag tror, att den varit ett ord i sinom tid, och att den skall ha nytta med sig både för teatrarna och vårt folk.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Röing*, nr 331, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 330, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för år 1922 m. m.;

herr *Eriksson* i Stockholm, nr 332, i anledning av samma proposition; samt

herr *Söderhielm*, nr 333, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 350, angående löne reglering för arméns och marinens personal m. m.

Dessa motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 10.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 421, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 15 i anledning av väckt motion angående inskränkning i rätten för ämbetsverk m. fl. att med frågor hänvända sig till folkvalda myndigheter i orterna och andra; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt femte tillfälliga utskott.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes:

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälligt anslag till hushållningssällskapen;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjt arvode åt föreståndaren för statens reproduktionsanstalt;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av brist i meteorologiska centralanstaltens räkenskaper för år 1918;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning till domänfonden för utgifter för återuppbyggande av den nedbrunna föreståndarbostaden vid Ombergs skogsskola;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd för sillfiskeförsök vid Island;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig förhöjning under år 1921 av statsunderstödet till vissa central-kassor för jordbrukskredit;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och Stora Kopparbergs bergslags aktiebolag;

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; och

nr 45, i anledning av väckt motion om användande av visst belopp utav krigsförsäkringskommissionens överskottsmedel till avsättning av en fond för främjande av försäkring utav fiskares båtar och redskap;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av dels motion i fråga om vissa ändringar i kungörelsen angående boställsordning för lärarepersonalen vid folk- och småskolor, dels motion angående suspendering tillsvidare i viss mån av gällande föreskrifter om kommuners byggnadsskyldighet för folkskoleväsendets behov;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, om skrivelse till Kungl. Maj:t med viss framställning angående ett tillämnat s. k. centrallaboratorium; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckta motioner dels om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ett effektivare utkrävande från försumliga skattskyldiga av påförda utskylder, dels om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om åvägabringande av en rationell skatteuppbörd; och

nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående uppdelning av kronouppbörderna på flera terminer.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Röing</i>	under 2 dagar fr. o. m. den 25 april,
» <i>Schill</i>	» 4 » » » 23 »
» <i>Jansson i Talby</i>	» 4 » » » 25 » och
» <i>Hellberg</i>	» 4 » » » 23 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 7,4 e. m.

In fidem
Per Cronvall.